

Міністерство освіти і науки України
Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія

САВКА ІРИНА ВОЛОДИМИРІВНА

УДК 378.147:81'253–051 (043.3)

**ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ
НА ЗАСАДАХ ІНТЕГРАЦІЇ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора педагогічних наук

Хмельницький – 2021

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії, Міністерство освіти і науки України.

Науковий консультант – доктор педагогічних наук, професор
Галус Олександр Мар'янович,
Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія,
проректор з наукової роботи.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Блощинський Ігор Григорович,
Національна академія Державної прикордонної
служби України імені Богдана Хмельницького,
начальник кафедри іноземних мов;

доктор педагогічних наук, професор, член-
кореспондент НАПН України
Бутенко Володимир Григорович,
Херсонський факультет Одеського державного
університету внутрішніх справ, професор кафедри
загальноправових та соціально-гуманітарних
дисциплін;

доктор педагогічних наук, професор
Кнодель Людмила Володимирівна,
Відкритий міжнародний університет розвитку
людини «Україна», професор кафедри української
мови та літератури, іноземних мов і перекладу.

Захист відбудеться «24» вересня 2021 р. о 9⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 70.145.01 у Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії за адресою: зала засідань, вул. Проскурівського підпілля, 139, м. Хмельницький, 29013.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії за адресою: вул. Проскурівського підпілля, 139, м. Хмельницький, 29013; та на сайті академії за адресою: www.kgra.km.ua.

Автореферат розісланий «21» серпня 2021 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Б. С. Крищук

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Інтенсивний розвиток міжнародних відносин України з європейським економічним та політичним простором, широкі професійні можливості населення суттєво підвищують значущість фахових перекладачів, які представляють важливу ланку між нашою державою та світовими лідерами на міжнародній арені. Цей фактор висуває нові вимоги до професійної підготовки перекладачів, які покликані забезпечувати обмін інформації між представниками різних культур. Професійна кваліфікація таких фахівців передбачає їхню високу продуктивність, гнучкість, здатність адаптуватися до швидких змін у суспільстві, а також розроблення якісно нових підходів до професійної підготовки. У сучасні освітні стандарти внесено соціально обґрунтовані вимоги до дипломованого фахівця, здатного компетентно вирішувати складні питання міжнародного та державного значень. Однак, забезпечення високого рівня їх реалізації на практиці залишається актуальним завданням закладів вищої освіти (далі – ЗВО).

Випускники вищої школи не завжди спроможні виконати висококваліфікований та якісний переклад у процесі професійної діяльності, що зумовлено низьким рівнем впровадження педагогічних інновацій у науково-методичне забезпечення їхньої професійної підготовки, обмеженими можливостями професійного розвитку тощо. За таких умов проблема професійної підготовки перекладачів набуває особливої актуальності, а її розв’язання потребує суттєвих змін у системі вищої освіти на засадах інтеграції.

Майбутній перекладач має володіти необхідним фондом актуальних наукових і прикладних знань, опанувати спеціальними вміннями і навичками, керуватися у своїй професійній поведінці гуманістичними цінностями, утверджувати й захищати ідеї правової держави, постійно прагнути до творчого пошуку та саморозвитку тощо. Це зумовлює потребу наукових досліджень щодо проблеми формування та оновлення змісту навчання, зокрема гуманітарного складника професійної підготовки фахових перекладачів. Проте в сучасних умовах практика діючої освіти не задовольняє повністю потреби оновлення та інтеграції змісту освітніх програм.

Посилюють актуальність проблеми положення вітчизняних нормативних актів, що регулюють питання освіти, зокрема закони України «Про Концепцію Національної програми інформатизації» (2020 р.), «Про вищу освіту» (2014 р.), «Про освіту» (2017 р.); постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій» (2011 р.), «Про затвердження ліцензійних умов провадження освітньої діяльності закладів освіти» (2021 р.), «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» (2015 р.), а також Указ Президента України «Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» (2013 р.), «Проект концепції розвитку освіти до 2025 р. (2014 р.) тощо.

На потребі високої якості й сучасного змісту професійної підготовки майбутніх перекладачів наголошують і в міжнародних освітніх документах, зокрема «Хартія перекладача» (Translator’s Charter) (1963 р.), Міжнародної

федерації перекладачів (Federation internationale des traducteurs – FIT), Стандарти якості перекладацьких послуг ASTM F2575-06 США (Standard Guide for Quality Assurance in Translation), «Загальноєвропейських Рекомендаціях з мовної освіти» (Common European Framework of Reference for Language) (2001 p.); освітній програмі «Європейський магістр з перекладу» (The European Master's in Translation) (2006 p.); «Рекомендаціях Європейського Парламенту та Ради Європи щодо ключових компетентностей для освіти впродовж життя» (Recommendation of the 27 European Parliament and of the Council on Key Competences for lifelong learning) (2008 p.); «Європейських стандартах і рекомендаціях для гарантії якості вищої освіти» (Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area) (2015 p.). В офіційних документах Європейської комісії зазначено, що результатом професійної підготовки майбутніх перекладачів має бути готовність до здійснення перекладацької діяльності на основі набутих професійних компетентностей, що сприятимуть професійному саморозвитку й самовдосконаленню.

Дослідження теоретичних основ професійної підготовки проводилися низкою дослідників (С. Батишев, А. Беляєва, Р. Горбатюк, Р. Гуревич, М. Махмутов, І. Мельничук, Н. Ничкало, О. Пехота, В. Поліщук, Ю. Тюнников, О. Столяренко, О. Шквир, О. Шкляр та ін.). Вивчалися особливості формування професійних якостей майбутніх фахівців у процесі професійної підготовки та шляхи її реалізації в освітньому процесі (Т. Козак, Р. Миленкова, С. Литвиненко, О. Олеярник, Н. Самарук, Г. Ханцева, В. Волкова та ін.). Актуальними на сучасному етапі є дослідження можливостей інтеграції у професійній освіті (С. Гончаренко, А. Гребенніков, І. Козловська, У. Кушпін, Р. Миленкова та ін.). У педагогіці накопичено значний досвід досліджень проблем з професійної підготовки майбутніх перекладачів (І. Блощинський, В. Бутенко, Л. Кнодель, Ю. Колос, А. Козак, С. Панова, З. Підручна, О. Чередниченко, Л. Черноватий, Ж. Таланова, О. Шупта, А. Янковець та ін.). Теоретичні аспекти навчання перекладу розглянуто у публікаціях І. Алексєєвої, В. Карабана, Р. Міньяр-Белоручева, Г. Мірама, Л. Черноватого та ін.

Зарубіжному досвіду підготовки майбутніх перекладачів присвячено наукові праці О. Мартинюк, К. Скиби (Сполучені Штати Америки), О. Сергєєвої (Велика Британія), Н. Шамне, Н. Левицької, Л. Ребрини (Німеччина) та ін. Формування теоретичного підґрунтя перекладознавства та його вплив на становлення професійної підготовки перекладачів у США досліджували Д. Келлі (D. Kelly), М. Соуфер (M. Sofer); педагогічні умови та складові професійної компетентності перекладача визначали М. Габр (M. Gabr), К. Клауді (K. Klaudy), М. Теннент (M. Tennent); організацію професійної підготовки перекладачів в закладах вищої освіти аналізували М. Варел (M. Varela), М. Роджерс (M. Rogers); роль інформаційно-комунікаційних технологій у підготовці перекладачів конкретизовано К. Вей (C. Way); педагогічні аспекти професійної підготовки спеціалізованих і технічних перекладачів та розробка інформаційно-освітнього середовища вивчалися Л. Дж. Мур (L. J. Moore). Водночас, поза увагою дослідників залишилось обґрунтування та реалізація професійної підготовки на

засадах інтегративного підходу як засобу формування професійної готовності майбутніх перекладачів.

Аналіз психолого-педагогічної літератури дозволив виділити низку *суперечностей* досліджуваної проблеми різного характеру:

– теоретичного між: світовими тенденціями оновлення змісту професійної підготовки майбутніх перекладачів та недосконалістю вітчизняного нормативного забезпечення цього процесу; суспільним запитом щодо підвищення вимог до професійної підготовки майбутніх перекладачів у закладах вищої освіти, що відповідає потребам ринку праці та відсутністю цілісної педагогічної системи підготовки таких фахівців на засадах інтеграції;

– методичного між: потребою наукового осмислення процесу формування готовності майбутніх перекладачів до професійної діяльності як складової професійної підготовки та недостатністю розробки належних теоретико-методологічних засад відповідно до вимог міжнародних стандартів і потреб євроінтеграції; необхідністю проєктування й організації якісної професійної підготовки майбутніх перекладачів та недостатнім рівнем реалізації системного підходу до такої діяльності;

– практичного між: суспільною значущістю професійної підготовки майбутніх перекладачів відповідно до світових стандартів та недостатньою розробленістю інтегративної складової підготовки у закладах вищої освіти; значним потенціалом, яким володіють інформаційно-комунікаційні технології та їхнім неналежним застосуванням у професійній підготовці майбутніх перекладачів.

Професійна освіта в контексті вирішення названих суперечностей передбачає якісне оновлення системи професійної підготовки майбутніх перекладачів. Актуальність проблеми, її недостатня теоретико-практична розробленість, необхідність подолання виявлених суперечностей, потреба у реалізації системного підходу, а також відсутність належного навчально-методичного забезпечення процесу інтеграції зумовили вибір теми дисертації **«Теорія і практика підготовки майбутніх перекладачів на засадах інтеграції у закладах вищої освіти»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконано відповідно до теми науково-дослідної роботи Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії «Теоретико-методологічні основи професійної підготовки фахівців у закладах вищої освіти» (номер державної реєстрації 0120U104278).

Тему дисертації затверджено вченою радою Хмельницької педагогічно-гуманітарної академії (протокол № 11 від 29.11.2016 р.) та узгоджена в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології (протокол № 2 від 27.03.2019 р.).

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні теоретичних і методичних основ підготовки перекладачів, розробці й експериментальній перевірці педагогічної системи професійної підготовки майбутніх перекладачів на засадах інтеграції у закладах вищої освіти.

Відповідно до мети визначено **завдання дослідження:**

1. З'ясувати стан розробленості проблеми дослідження в теорії і методиці вітчизняної та закордонної професійної освіти, конкретизувати базові поняття дослідження.

2. Визначити сутність і структуру професійної компетентності майбутніх перекладачів і виявити психолого-педагогічні чинники впливу на її формування.

3. Визначити критерії, показники і рівні готовності майбутніх перекладачів до професійної діяльності.

4. Розробити концепцію професійної підготовки майбутніх перекладачів на засадах інтеграції у ЗВО.

5. Обґрунтувати педагогічні умови, розробити педагогічну систему професійної підготовки майбутніх перекладачів на засадах інтеграції та її структурно-функціональну модель.

6. Удосконалити та розширити навчально-методичне забезпечення професійної підготовки майбутніх перекладачів на засадах інтеграції у ЗВО.

7. Експериментально перевірити ефективність педагогічної системи професійної підготовки майбутніх перекладачів на засадах інтеграції у ЗВО.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх перекладачів у закладах вищої освіти.

Предмет дослідження – педагогічна система і дидактичне забезпечення професійної підготовки майбутніх перекладачів на засадах інтеграції у ЗВО.

Методи дослідження. З метою виконання завдань дослідження було використано комплекс методів, які взаємодоповнювали один одного та забезпечували цілісність і повноту результатів: теоретичні – аналіз, синтез, порівняння і зіставлення наукових, методичних та законодавчо-правових джерел з проблеми дослідження – з метою визначення об'єкта, предмета, мети, завдань дослідження, сутності основних понять та обґрунтування методологічних та концептуальних засад дослідження; моделювання – з метою розробки педагогічної системи та проєктування структурно-функціональної моделі підготовки майбутніх перекладачів до професійної діяльності за засадах інтеграції; емпіричні: педагогічне спостереження, бесіди, неформальне спілкування, інтерв'ю, анкетування, вивчення ділової документації, узагальнення незалежних характеристик, психолого-педагогічне та контрольно-діагностичне тестування, аналіз результатів діяльності – для аналізу негативних чинників сучасного загальноосвітнього середовища, дослідження стану та проблем формування готовності майбутніх перекладачів до професійної діяльності; педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний, контрольний етапи) – для перевірки ефективності розробленої педагогічної системи професійної підготовки майбутніх перекладачів на засадах інтеграції; статистичні – для узагальнення якісних і кількісних характеристик, обробки та перевірки експериментальних даних.

Концепція дослідження визначає теоретико-методичні положення та наукові підходи до педагогічної системи професійної підготовки майбутніх перекладачів на засадах інтеграції з урахуванням їх взаємозалежностей та

зв'язків.

Виявлені суперечності та осмислення процесу професійної підготовки майбутніх перекладачів на засадах інтеграції у теоретико-методологічному вимірі сприяли розробці концептуальних засад дослідження як єдності цільового, методологічного, теоретичного та практичного концептів.

Цільовий концепт ґрунтується на розумінні професійної компетентності як невід'ємної складової професійної підготовки майбутніх перекладачів, що обумовлено освітніми стандартами та соціальним замовленням стратегічної значущості.

Методологічний концепт передбачає комплексну реалізацію системного, компетентнісного, аксіологічного, акмеологічного, діяльнісного, синергетичного, лінгвопсихологічного підходів. В їх інтеграційній сукупності з опорою на виявлені особливості об'єкту дослідження базується цілісність педагогічної системи підготовки майбутніх перекладачів до професійної діяльності на засадах інтеграції. Реалізація методологічного концепту сприяло подоланню недоліків освітнього процесу.

Системний підхід передбачає єдність і цілісність усіх складових змісту професійної підготовки з опорою на попередньо засвоєнні знання та досвід педагогічної практики.

Компетентнісний підхід полягає у забезпеченні професійної спрямованості змісту професійної підготовки, розвитку здатності до компетентного вирішення професійних завдань та професійного самовдосконалення.

Аксіологічний підхід забезпечує сприйняття майбутнього фахівця як креативну особистість, яка має сформовану систему особистісно-професійних цінностей та здійснює діяльність з високою та стабільною продуктивністю на основі сформованих особистісно-ділових та професійно важливих якостей.

Акмеологічний підхід дозволяє обґрунтувати вибір ефективних параметрів та критеріїв якості, котрі дають можливість ефективно керувати організаційною та змістовною частиною освітнього процесу, що забезпечує самостійне вдосконалення та рух студента до вершин професіоналізму.

Діяльнісний підхід забезпечує організацію та самоорганізацію роботи майбутніх перекладачів з формування готовності до професійної діяльності, закладає основи подальшого неперервного професійного самовдосконалення.

Синергетичний підхід сприяє створенню необхідних умов для самореалізації особистісних сил, підвищує рівень соціальної та психологічної зрілості, розвиває у студентів відповідальне ставлення до життя та до себе самого, а також духовно-практичну діяльність майбутнього фахівця.

Лінгвопсихологічний підхід орієнтує майбутніх фахівців на дослідження самого процесу перекладу, на вивчення ролі людського компонента в перекладі та спрямовує на аналіз психології вибору перекладачем тих чи інших рішень у важких ситуаціях.

Методологічні основи дослідження визначено на філософському, загальнонауковому, конкретно-науковому та технологічному рівнях.

На філософському рівні формування професійної компетентності визначено

як невід’ємну складову професійної підготовки майбутніх перекладачів контексті викликів сьогодення та спрямованості системи освіти у європейський та світовий простір. Особистість розглянуто як суб’єкт діяльності та пізнання. Використано філософські ідеї людиноцентризму та гуманізму.

На загальнонауковому рівні використано методологічні положення теорії професійної освіти в її компетентнісній спрямованості; положення вітчизняних нормативних актів, що регулюють питання освіти та професійної підготовки майбутніх перекладачів у ЗВО.

На конкретно-науковому рівні використано методи наукового пізнання (аналіз, синтез, порівняння, зіставлення, узагальнення, моделювання, спостереження, опитування, неформальне спілкування, аналіз результатів діяльності, психолого-педагогічне та контрольно-діагностичне тестування) та методологічні підходи (системний, компетентнісний, аксіологічний, акмеологічний, діяльнісний, синергетичний, лінгвопсихологічний).

На технологічному рівні впроваджено в освітній процес ЗВО педагогічну систему професійної підготовки майбутніх перекладачів на засадах інтеграції та відповідний навчально-методичний супровід.

Теоретичний концепт передбачає визначення сутності та уточнення основних понять дослідження, системи вихідних положень, підходів та принципів, що обумовлюють процес формування готовності майбутніх перекладачів до професійної діяльності, обґрунтування педагогічних умов, розробку педагогічної системи професійної підготовки майбутніх перекладачів на засадах інтеграції й проєктування відповідної експериментальної структурно-функціональної моделі.

Практичний концепт передбачає дослідження ефективності розробленої педагогічної системи професійної підготовки майбутніх перекладачів на засадах інтеграції.

Гіпотеза дослідження полягає в тому, що розробка й реалізація педагогічної системи професійної підготовки майбутніх перекладачів на засадах інтеграції буде ефективною, якщо базуватиметься на врахуванні законодавчо-правових документів, обґрунтуванні теоретико-методичних положень, уточненні практичних та визначенні ефективних дидактичних засад та реалізації педагогічних умов.

Загальна гіпотеза конкретизована в часткових гіпотезах, якими передбачено, що ефективність підготовки майбутніх перекладачів до професійної діяльності забезпечується педагогічною системою, яка базується на:

- законодавчо-правових засадах, що передбачають врахування чинних законодавчих та правових норм, які регламентують організацію освітнього процесу;

- теоретико-методичних засадах, що охоплюють врахування ефективного педагогічного досвіду щодо підготовки майбутніх перекладачів до професійної діяльності;

- дидактичних засадах, що включають вибір оптимальних форм, технологій, методів та засобів формування готовності майбутніх перекладачів до професійної

діяльності на засадах інтеграції;

– практичних засадах, що передбачають врахування всіх чинників організації освітнього процесу, що забезпечують формування майбутніх фахівців, які здатні до ефективної професійної діяльності в межах своїх професійних та посадових обов'язків на засадах неперервного професійного розвитку та саморозвитку.

Нормативну базу дослідження становлять складають Конституція України (1996 р.); Закони України («Про освіту» (2017 р.), «Про вищу освіту» (2014 р.), «Про охорону праці» (1992 р.), постанови Кабінету Міністрів України («Про Державну національну програму «Освіта» (Україна XXI ст.)» (1993 р.), «Про затвердження професійного стандарту на групу професій «Викладачі закладів вищої освіти» (2020 р.); «Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 р.» (2013 р.) та ін.

Теоретичну основу дослідження складають концептуальні положення педагогіки й психології щодо провідної ролі у підготовці фахівців системного (Ю. Биков, І. Блауберг, І. Малафійк, М. Окса та ін.), компетентнісного (Н. Бібік, О. Бондаренко, Т. Гальчак, М. Головань, О. Ларіонова, С. Лісова, Л. Хоружа та ін.), діяльнісного (Н. Аксьонова, Л. Олексієнко, та ін.), лінгвопсихологічного (В. Безпалько, О. Волобуєв А. Федоров та ін.), технологічного (Б. Беляєв, О. Пехота та ін.), аксіологічного (Ю. Пелех та ін.) підходів; результати психолого-педагогічних досліджень щодо необхідності інтеграції змісту навчання майбутніх перекладачів (О. Вознюк, У. Кушпіт, В. Білик, В. Єфімова, та ін.), потреби формування у студентів ціннісного ставлення до майбутньої фахової діяльності (Б. Ананьєв, І. Зязюн, Є. Ільїн, А. Леонтьєв та ін.), застосування інноваційних навчальних технологій (В. Андрущенко, Є. Долинський, В. Луговий, Л. Петухова, П. Саух та ін.).

Організація дослідження. Дослідження здійснювалось у кілька послідовних етапів упродовж 2016–2021 рр.

Підготовчий етап (2016–2017 рр.): розглянуто підготовку майбутніх перекладачів до професійної діяльності як педагогічну проблему; визначено зміст, структуру, критерії та схарактеризовано рівні сформованості готовності майбутніх перекладачів до професійної діяльності на засадах інтеграції; дібрано відповідний діагностичний інструментарій; розроблено концепцію та теоретично обґрунтовано педагогічну систему професійної підготовки майбутніх перекладачів на засадах інтеграції. Визначено педагогічні умови й спроектовано структурно-функціональну модель підготовки майбутніх перекладачів на засадах інтеграції. Основні методи: моніторинг та аналіз наукових і методичних джерел, порівняння, зіставлення, узагальнення та систематизація даних та ін.

Констатувальний етап (2017–2018 рр.): визначено експериментальну базу дослідження; перевірено експериментальні вибірки на репрезентативність.

Основні методи: моніторинг та аналіз наукових і методичних джерел, спостереження, опитування, анкетування, тестування, формальне і неформальне спілкування, аналіз ділової документації, моніторинг та аналіз результатів діяльності, узагальнення і порівняння, методи математичної статистики та ін.

Формувальний етап (2018–2020 рр.): впроваджено педагогічну систему

професійної підготовки майбутніх перекладачів *на засадах інтеграції*.

Методи: організаційні, демонстраційні, практичні, стимулювально-навчальні, контролюючі та ін.

Контрольний етап (2020–2021 рр.): досліджено ефективність розробленої педагогічної системи професійної підготовки майбутніх перекладачів на засадах інтеграції.

Експериментальна база. Дослідно-експериментальна робота по формуванню готовності майбутніх перекладачів до професійної діяльності проводилась у ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», Хмельницькому національному університеті, Київському університеті імені Бориса Грінченка, ДВНЗ «Ужгородський національний університет», Запорізькому національному університеті.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що:

уперше обґрунтовано концепцію професійної підготовки майбутніх перекладачів на засадах інтеграції у ЗВО, що відображає теоретико-методичні основи цього процесу для формування в студентів готовності до майбутньої професійної діяльності; розроблено педагогічну систему професійної підготовки майбутніх перекладачів на засадах інтеграції, яка ґрунтується на загальнодидактичних і специфічних принципах, методологічних підходах, передбачає впровадження спецкурсів на засадах інтеграції, розробку сучасних методів навчання, інтегрованих програм, педагогічних умов, які позитивно вплинуть на стан сформованості компонентів і критеріїв, що в сукупності об'єднують мету і результат у єдине ціле, а системотвірним фактором педагогічної системи виступає мета; розроблено структурно-функціональну модель з такими блоками: цільовий (мета, завдання професійної підготовки майбутніх перекладачів на основі інтегративного підходу у ЗВО), концептуально-змістовий (принципи, підходи, змістове наповнення дисциплін професійної та практичної підготовки на першому освітньому рівні підготовки), методично-процесуальний (критерії вибору, методи, форми проведення занять на другому освітньому рівні підготовки), оцінювально-результативний (компоненти, критерії та рівні оцінювання сформованості готовності до професійної діяльності майбутніх перекладачів, результат професійної підготовки майбутніх перекладачів на засадах інтеграції у ЗВО); визначено педагогічні умови, що забезпечують функціонування педагогічної системи професійної підготовки майбутніх перекладачів на засадах інтеграції у ЗВО; (налагодження комплексної професійної підготовки в умовах електронного навчання; організація самостійної роботи студентів з використанням засобів інформаційно-комунікаційних технологій; здійснення професійної підготовки майбутніх перекладачів; оптимізація професійної підготовки майбутніх перекладачів за рахунок удосконалення і розширення контрольно-діагностичного інструментарію);

удосконалено: сутність поняття «готовність до професійної діяльності майбутнього перекладача» як особистісного утворення, сформованого на основі набутих у процесі вивчення дисциплін професійної та практичної підготовки знань, умінь, особистісних якостей, здатності до самореалізації і

самовдосконалення; методику діагностики результатів підготовки здобувачів вищої освіти на основі використання критеріїв, показників і рівнів сформованості готовності до професійної діяльності; змістово-процесуальну основу професійної підготовки майбутніх перекладачів з використанням засобів інформаційно-комунікаційних технологій;

набули подальшого розвитку: форми організації освітнього процесу на засадах інтеграції; характеристики рівнів (високого, достатнього, середнього, низького) сформованості готовності майбутніх перекладачів до майбутньої професійної діяльності.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що:

розроблено: навчально-методичне забезпечення для викладання навчальних дисциплін фахової підготовки майбутніх перекладачів; навчальні посібники для самостійної роботи студентів; розроблено і впроваджено інтегрований спецкурс за вибором «Психолінгвістичні аспекти перекладу як засобу комунікації»; методичні вказівки «Впровадження інтегрованих курсів під час підготовки майбутніх перекладачів», а також розроблено і впроваджено інтегровані курси за вибором «Фаховий переклад» (для студентів першого освітнього рівня) та «Фаховий переклад. Теорія і практика» (для студентів другого освітнього рівня).

Створені та експериментально апробовані навчальні і робочі програми, конспекти лекцій, завдання для самостійної роботи, індивідуальні навчально-дослідні завдання, матеріали для контролю знань та діагностичний інструментарій (тестові завдання, завдання для модульного контролю, творчі завдання, критерії оцінювання результатів навчальних досягнень студентів), які забезпечили ефективну підготовку майбутніх перекладачів до професійної діяльності, що доводить їхню цілковиту придатність до використання у ЗВО, що здійснюють підготовку майбутніх перекладачів.

Результати дослідження були використані під час розроблення освітньо-професійних програм бакалаврського та магістерського освітнього рівнів, підручників, навчальних посібників, навчально-методичних комплексів, навчальних планів, робочих програм та покращення якості професійної підготовки перекладачів (фахівців зі спеціальності 035 Філологія, спеціалізації «035.04 Германські мови та літератури (переклад включно)», «035.05 Романські мови та літератури (переклад включно)»).

Вірогідність результатів дослідження забезпечує методологічна обґрунтованість вихідних теоретичних положень наукового пошуку, застосування комплексу методів, що взаємно доповнюються і є адекватними об'єкту, предмету, меті і завданням дослідження, логіко-системний аналіз теоретичних праць.

Результати дослідження *впроваджено* в освітній процес Київського університету імені Бориса Грінченка (довідка про впровадження № 87 від 10.06.2021 р.), Запорізького національного університету (довідка про впровадження № 310/0101-13 від 15.06.2021 р.), Хмельницького національного університету (довідка про впровадження № 37 від 24.06.2021 р.), ДВНЗ «Ужгородський національний університет» (довідка про впровадження № 1620/01-14 від 25.05.2021 р.), ДВНЗ «Прикарпатський національний

університет імені Василя Стефаника» (довідка про впровадження № 01-23/212 від 26.05.2021 р.).

Загалом на різних етапах експерименту було задіяно 375 здобувачів вищої освіти (300 – з 10 груп 1–4 курсів, 75 – з 3-х груп 1-го курсу магістратури) бакалаврського та магістерського рівнів за спеціальністю 035 Філологія, спеціалізацією «Германські мови та літератури (переклад включно)» та 75 викладачів ЗВО (25 викладачів іноземних мов, 25 викладачів філологічних і 25 викладачів вибіркових дисциплін).

Особистий внесок здобувача. Усі представлені в дисертації наукові результати одержані автором самостійно. У роботах опублікованих у співавторстві працях полягає в тому, що: у статті [4] – описано застосування інтеграційного підходу у підготовці фахівців; у статті [5] – описано застосування інтегративного підходу у підготовці перекладачів; у статті [6] – описано важливість використання аудіовізуальних засобів у навчанні; у статті [7] – описано методи дослідження інтегративних курсів; у статті [8] – описано застосування інтегративного підходу у навчанні; у статті [9] – описано причини професійного вигорання викладача ЗВО та методи їх профілактики; у статті [11] – описано ефективність використання підручників з іноземної мови під час підготовки перекладачів; у статті [12] – описано проблему навчання професійному перекладу у ЗВО; у статті [13] – описано необхідність використання студентами іншомовних джерел інформації; у статті [14] – проаналізовано особливості застосування білінгвального навчання; у статті [15] – описано сучасні принципи навчання під час підготовки фахівців у ЗВО; у статті [16] – описано ефективність застосування інтегративного підходу в освітньому процесі; у статті [17] – відображено застосування інтегративного підходу під час підготовки перекладачів; у статті [21] – висвітлено проблему підготовки майбутніх перекладачів; у статті [22] – описано педагогічні умови підготовки перекладачів; у статті [30] – охарактеризовано методологічні підходи підготовки перекладачів; у статті [31] – описано застосування інтегративного підходу у підготовці майбутніх фахівців з перекладу; у статті [32] – проаналізовано особливості підготовки майбутніх перекладачів юридичного профілю; у статті [33] – описано специфіку професійної підготовки перекладачів у країнах Близького Сходу та Азії; у статті [34] – розкрито специфіку професійної підготовки перекладачів у Великобританії; у статті [35] – описано застосування інтегративного підходу у підготовці майбутніх фахівців перекладу; у статті [35] – висвітлено потенціал інтегративного підходу у професійній іншомовній підготовці; у статті [38] – описано особливості навчання правничої термінології під час підготовки майбутніх перекладачів юридичного профілю; у статті [39] – досліджено засади створення білінгвального підручника для студентів; у статті [40] – описано важливість використання інтерактивних методів навчання в процесі підготовки майбутніх фахівців з перекладу; у статті [41] – розкрито форми, методи та види вправ для навчання письмового перекладу; у статті [42] – охарактеризовано форми та методи навчання усного перекладу студентів ЗВО; у статті [43] – описано типи вправ під час навчання сприйняття аудіо інформації під

час підготовки перекладачів; у статті [44] – розкрито потенціал сучасних інформаційних технологій та їх застосування у перекладацькій діяльності; у статті [45] – визначено спектр інноваційних технологій, які можуть бути застосовані у процесі підготовки майбутніх фахівців з перекладу; у статті [46] – описано застосування інтегративного підходу у професійній підготовці майбутніх перекладачів; у статті [47] – досліджено важливість впровадження інтегрованих курсів у підготовці майбутніх перекладачів до професійної діяльності; у статті [49] – охарактеризовано форми та методи формування мовленнєвої компетенції під час підготовки перекладачів у ЗВО; у навчальному посібнику [49] – розроблено вправи для формування навичок перекладу; у колективній монографії [50] – описано застосування принципу професійної спрямованості у навчанні; у словнику [51] – подано дефініції і переклад юридичних термінів; у посібнику [52] – розроблені вправи для формування навичок перекладу.

На захист винесено:

1. Теоретико-організаційні засади професійної підготовки перекладачів у ЗВО України.
2. Авторську систему професійної підготовки майбутніх перекладачів на засадах інтеграції
3. Особливості організації освітнього процесу, зокрема зміст, форми і методи професійної підготовки майбутніх перекладачів у ЗВО України на першому та другому освітньому рівнях підготовки.
4. Можливості адаптації та впровадження позитивного досвіду закордонних закладів вищої освіти щодо ефективної підготовки майбутніх перекладачів з врахуванням освітніх реалій України.

Апробація результатів дисертації. Основні результати дослідження, концептуальні положення та узагальнені висновки подано в доповідях на наукових і науково-практичних конференціях різного рівня, серед яких: *міжнародні* – «Молодь в умовах нової соціальної перспективи» (Київ, 2017), «Формування сучасного освітнього простору: переваги, ризики, механізми реалізації» (Тбілісі, 2017), «Сучасні проблеми та перспективи розвитку психології і педагогіки» (Київ, 2017), «Modernization of Educational System: World Trends and National Peculiarities» (Kaunas, 2018), «Наука і технік сьогодення: пріоритетні напрямки розвитку України і Польщі» (Воломін, 2018), «Imperatives of Civil Society Development in Promoting National Competitiveness» (Batumi, 2018), «Perspectives Of World Science And Education» (Osaka, 2019), «Scientific Research In XXIst Century» (Ottawa, 2020), «Theoretical and Empirical Scientific Research: Concept and Trend» (Oxford, 2020), «Public Communication in Science: philosophical, cultural, political, economic and IT context» (Houston, 2020), «Actual Trends of Modern Scientific Research» (Munich, 2020), «Modern Science: Problems And Innovations» (Stockholm, 2020), «Problems And Scientific Solutions» (Melbourne, 2020), «Modernization of the Educational System: World Trends and National Peculiarities» (Kaunas, 2020), «Achievements And Prospects Of Modern Scientific Research» (Buenos Aires, 2020), «Eurasian Scientific Congress» (Barcelona, 2020), «The Process and Dynamics on the Scientific Path» (Washington, 2021); *всеукраїнські*

– «Формування професійно мобільного фахівця: європейський вимір» (Львів, 2017), «Актуальні питання сучасної науки» (Бережани, 2017), «Педагогіка та психологія: сучасний стан розвитку наукових досліджень та перспективи» (Запоріжжя, 2017), «Пріоритетні наукові напрямки педагогіки і психології: від теорії до практики» (Харків, 2017).

Матеріали дослідження розглянуто на засіданнях кафедри педагогіки Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії й семінарах відповідних закладів освіти, задіяних у педагогічному експерименті (2017–2021 рр.).

Дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук «Професійна спрямованість підготовки фахівців міжнародного права у процесі вивчення гуманітарних дисциплін» за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти захищено в 2016 р. у Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії. Матеріали кандидатської дисертації в тексті докторської дисертації не використовуються.

Публікації. Результати дослідження висвітлено в 53 наукових та навчально-методичних публікаціях автора (16 – одноосібні), з яких 22 відображають основні наукові результати дисертації (зокрема, 1 одноосібна монографія (23,6 друк. арк.), 16 статей у наукових виданнях, включених до Переліку наукових фахових видань України, 5 статей в зарубіжних наукових виданнях), 26 праць, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації, 5 праць, які додатково відображають наукові результати дисертації.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, п'яти розділів, висновків до них, загальних висновків, списку використаних джерел (579 найменувань, з них 106 – іноземними мовами), додатків (16 на 97 сторінках). Загальний обсяг дисертації становить 543 сторінки друкованого тексту, основний зміст викладено на 379 сторінках. Роботу ілюстровано 20 таблицями і 6 рисунками.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність дослідження та зазначено його зв'язок з науковими програмами, планами, темами; визначено мету, завдання, об'єкт, предмет; розкрито сутність концепції, сформульовано гіпотезу; визначено методологічну й теоретичну основи, методи дослідження; описано етапи організації дослідження, розкрито наукову новизну, теоретичне і практичне значення одержаних результатів; викладено основні положення, які виносяться на захист; подано відомості про апробацію, особистий внесок, упровадження та опублікування результатів дослідження; указано відомості про структуру та обсяг дисертації.

У **першому розділі** – «Теоретичні основи підготовки майбутніх перекладачів в Україні» – конкретизовано сутність основних категорій дослідження; проаналізовано особливості підготовки майбутніх перекладачів у закладах вищої освіти України та за кордоном; конкретизовано компоненти, критерії, показники та рівні готовності майбутніх перекладачів до професійної діяльності.

Під професійною підготовкою майбутнього перекладача вчені розуміють

процес засвоєння та закріплення загальнофілологічних і спеціальних знань, практичних умінь та навичок, з орієнтацією майбутнього фахівця на виконання конкретних професійних завдань. Процес відбувається на засадах застосування інтеграції лінгвістичних і фонових знань, мовленнєвих і професійних умінь і навичок перекладача у процесі міжмовної й міжкультурної комунікації, що спрямована на передання інформації з однієї мови на іншу в специфічному контексті.

Реалізація перекладацької діяльності залежить від сприйняття тексту оригіналу та його відтворення мовою перекладу, тобто створення тексту перекладу. Такі особливості передбачають підпорядкування професійної діяльності перекладача конкретним мовленнєвим діям, а саме їх психолінгвістичним характеристикам. Результатом професійної підготовки майбутніх перекладачів у ЗВО виступає формування в них під час навчання готовності до професійної діяльності.

Схарактеризовано феномен перекладацької діяльності як інтеграцію та застосування певних лінгвістичних знань, мовленнєвих і професійних умінь і навичок перекладача у процесі міжмовної і міжкультурної комунікації з метою відтворення і передачі інформації з однієї мови на мову перекладу у специфічному соціокультурному контексті. Перекладацька діяльність має два різних за формою діяльності види роботи – усний і письмовий переклад. Проаналізовано перекладацьку діяльність у світлі сприйняття тексту оригіналу та засобів його відтворення мовою перекладу: письмово-письмовий, усно-усний (послідовний та синхронний), письмово-усний (переклад з аркуша), усно-письмовий; визначено значущість машинного перекладу тощо.

З'ясовано, що невід'ємною умовою професійної підготовки майбутніх перекладачів є їх конкурентоспроможність на сучасному ринку праці, а також використання інтерактивних технологій у освітньому процесі, оскільки саме вони найбільш повно відповідають на сучасні виклики в цій професії. Застосування таких сучасних інновацій як інтерактивні, проєктні та комп'ютерні технології в навчанні виступає нині у якості одного із ефективних напрямів розвитку світового освітнього простору.

Одна із сучасних інновацій, яка найчастіше використовується на практиці, є комбіноване навчання, в якому є он-лайн навчання і робота в аудиторії. Доведено, що перевагами комбінованої форми навчання для майбутніх перекладачів є те, що поєднуються он-лайн навчання і традиційні форми навчальної діяльності. Для ефективної підготовки майбутніх фахівців, обрано двостадійну модель комбінованого навчання («Core-and-Spoke Model»). Для ефективної підготовки майбутніх фахівців, було обрано двостадійну модель комбінованого навчання («Core-and-Spoke Model»). Згідно з цією моделлю, такі курси, як «Перекладознавство», «Термінознавство» тощо вивчатимуться за традиційними технологіями (аудиторно), а «Іноземна мова» і «Українська мова» за традиційними та інноваційними технологіями (відеоперегляд, аудіювання тощо).

Для побудови системи комбінованого навчання при підготовці майбутніх перекладачів було враховано особливості навчання не однієї дисципліни, а групи

споріднених дисциплін («Іноземна мова», «Українська мова», «Термінознавство» тощо). На практиці використовуються інтерактивні методи навчання при викладанні дисциплін з циклу професійної та практичної підготовки перекладачів. У ході розгляду певних тем пропонуються проблемні ситуації, розв'язання яких потребує не тільки теоретичних знань, але й практичних умінь.

У ході дослідження було встановлено, що on-line тобто дистанційне навчання дає можливість студентам для творчого розвитку. Майбутні перекладачі отримують реальну можливість працювати самостійно, опрацьовуючи та аналізуючи інформацію. Викладачі, зі свого боку, повинні розробити різноманітні форми дистанційного контролю за роботою студентів. У сучасній освіті використовуються різні онлайн технології навчання: «Квізи» (quizzes), «Веб-форуми», «Вікі», «Електронне перекладацьке портфоліо» (e-portfolio), технологія глосаріїв (glossary) тощо.

До спеціальної складової підготовки перекладача можна додати знання предмета висловлювання та володіння термінологічними одиницями, які мають фахову спрямованість тексту. Зокрема перекладачеві необхідно знати термінологічні одиниці у двомовних поняттях. Якщо перекладач знає назви всіх складових частин, будь якого механізму, але не знає принципу дії, то роль мовного посередника не буде тривалою. У контексті наведених фактів можемо констатувати, що сучасний перекладач повинен постійно вдосконалювати предметну галузь знань та водночас набувати практичних навичок з оволодіння двомовними термінологічними одиницями. На основі цього навчання перекладу фахової лексики майбутніх перекладачів потрібно здійснювати у межах вивчення таких курсів як «Іноземна мова», «Іноземна мова за професійним спрямуванням» та «Перекладознавство», який охоплює як усний та письмовий переклад, а також всі типи перекладу, та «Термінознавство», що охоплює використання передачі семантики термінологічних одиниць.

У другому розділі – «Методологічні основи підготовки майбутніх перекладачів у закладах вищої освіти» – визначено загальнонаукові принципи підготовки фахівців у вищих навчальних закладах, розглянуто загальнодидактичні та специфічні принципи підготовки майбутніх перекладачів, показано зв'язок між принципами і методологічними підходами.

На основі аналізу психолого-педагогічної літератури доведено, що основними для підготовки майбутніх перекладачів потрібно вважати загальнодидактичні принципи (свідомості, наочності, міцності знань, науковості, емоційності, когнітивності, систематичності й послідовності). Так, принцип свідомості у професійній підготовці перекладачів передбачає цілеспрямований відбір навчального, мовного та мовленнєвого матеріалу, який забезпечує розвиток пізнавальних здібностей студентів. На основі цього принципу відбувається усвідомлення мовних одиниць і правил їх функціонування та використання; здатність самостійно обирати форми відповідно до змісту висловлювання; усвідомлення ступеню успішності засвоєння мовного матеріалу та здатності використовувати його у різних ситуаціях. Реалізація принципу наочності у процесі навчання іноземної мови забезпечує успішне оволодіння іншомовною

мовленнєвою діяльністю в говорінні, студіюванні, читанні, письмі, оскільки слухова й зорова наочність виконує функцію зразка іншомовного мовлення і служить стимулом до мовленнєвої діяльності студентів. Одним із доволі важливих у професійній підготовці майбутніх перекладачів є принцип науковості, який передбачає науково обґрунтований відбір мовного матеріалу для активного і пасивного володіння, у дотриманні нормативності використання мовних засобів у всіх видах мовленнєвої діяльності, відповідно до теоретичних знань, що повідомляються студентам, сучасним даним германістики, у дотриманні закономірностей оволодіння іншомовною мовленнєвою діяльністю. Згідно з принципом системності та послідовності, навчання відбувається за системою, яка забезпечує збереження наступності змістової та процесуальної сторін навчання, закріплення знань, умінь, навичок, особистісних якостей індивіда, їх послідовний розвиток і удосконалення.

Серед специфічних принципів у підготовці майбутніх перекладачів орієнтувалися на принцип: міжкультурної комунікативної спрямованості, міждисциплінарних зв'язків, методичної актуальності й автентичності змісту навчального матеріалу та мовленнєвої компетентності. Особливо важливе значення має принцип міжкультурної комунікативної спрямованості підготовки перекладачів передбачає: демонстрацію нового граматичного явища у контексті (в діалозі, монологі, тексті для читання та аудіювання, листі тощо), адже саме там існує граматичний матеріал у реальному спілкуванні; надання комунікативної спрямованості навіть тренувальним вправам, коли імітують, трансформують, доповнюють, але при цьому реалізують комунікативні наміри; застосування вправ, що дають можливість студентам висловитися особисто, реалізувати власні комунікативні наміри; автоматизацію граматичних навичок в усіх чотирьох видах мовленнєвої діяльності.

У підготовці перекладачів принцип урахування міждисциплінарних зв'язків виконує організовуючу роль, тобто впливає на побудову програм, визначає структуру навчального матеріалу, відбір методів і форм навчання.

Принцип методичної актуальності й автентичності змісту навчального матеріалу вимагає використання у процесі підготовки перекладачів автентичних матеріалів, які необхідно постійно оновлювати. Навчальний матеріал має бути актуальним і відповідати реаліям сучасного життя.

Принцип мовленнєвої компетентності реалізується при формуванні рецептивних мовних компетентностей з іноземної мови у тренувальних вправах на імітацію. Саме цей принцип визначає зміст і засоби навчання, відбір та організацію навчального матеріалу: тематику, сфери та ситуації спілкування та має на меті формування у студентів іншомовної комунікативної компетенції і визначає, що комунікативно орієнтоване навчання мови відбувається тільки у процесі комунікації, де формуються практичні навички й уміння іншомовного спілкування.

Визначено, що для ефективної підготовки майбутнього перекладача суттєве значення мають наступні підходи: системний, компетентнісний, аксіологічний, акмеологічний, діяльнісний, синергетичний, лінгвопсихологічний, технологічний

тощо. Важливою є роль специфіки використання контрастивного підходу при підготовці майбутніх перекладачів. Цей підхід полягає у пошуку та виявленні розбіжностей між мовою, яка вивчається та рідною мовою. На основі узагальнення кожного з підходів зроблено висновок, що наукові підходи до вдосконалення професійної підготовки майбутніх перекладачів окреслюють широкий спектр різних аспектів підготовки студентів до професійної діяльності у галузі перекладу, які здійснюються у стінах ЗВО.

Визначено, що серед методичних принципів для предмету нашого дослідження мали значення наступні: наочності; принцип комплексності; принцип активності; принцип урахування міжпредметних зв'язків; принцип системного активності і самостійності у навчанні; принцип взаємопов'язаного формування мовних компетентностей і методичної компетентності тощо. Реалізація зазначених принципів з урахуванням специфіки підготовки перекладачів сприяла інтенсифікації, продуктивності, ефективності та раціоналізації формування рецептивних мовних компетентностей у майбутніх перекладачів.

У дослідженні охарактеризовано інтегративний підхід до підготовки майбутніх фахівців з перекладу як сукупність форм і методів, що характеризують процес і результат становлення професійної комунікативної компетентності; супроводжуються зростанням системності знань, комплексності умінь студента, та виражаються у теоретичній і практичній підготовленості та сприяють усебічному розвитку особистості.

Система інтеграції змісту професійної підготовки майбутніх перекладачів забезпечує можливість постійного поповнення знань та розширення практичних умінь та навичок; формування конкурентоспроможного професіонала на основі сформованих інтегрованих знань, практичних умінь, навичок. Професійні характеристики підвищення якості підготовки майбутніх фахівців здійснюються за допомогою поглиблення процесів інтеграції змісту навчання. Інтеграція знань та умінь студентів здійснюється у межах дисциплін, передбачених нормативними вимогами освітньо-професійної програми підготовки майбутніх перекладачів. Застосування в навчальному процесі інтегрованих технологій та інтерактивних форм і методів навчання сприяє формуванню навичок і умінь майбутніх перекладачів, виробленню цінностей, створенню атмосфери співробітництва, активної взаємодії студентів.

Основу розроблення інтегрованих курсів становить ідея щодо наскрізної інтеграції цілей, змісту, форм, методів та засобів у межах цього курсу. Визначені основні завдання фахового перекладу: формування змісту вивчення спеціальних дисциплін іноземними мовами; забезпечення логічної послідовності вивчення спеціальних дисциплін іноземними мовами на різних етапах навчання, методичних розробок та їх впровадження у практику; організаційне забезпечення вивчення спеціальних дисциплін іноземними мовами (підготовка викладача та відповідних умов навчання); створення умов для мотивації вивчення спеціальних дисциплін іноземними мовами на кожному етапі навчання; розробка навчальних програм спецкурсів та коригування навчальних планів.

У третьому розділі – «Досвід професійної підготовки перекладачів закордоном» – проаналізовано зміст програм закордонних закладів освіти, у яких проводиться підготовка майбутніх викладачів, що дало змогу визначити їх концепцію, стратегію та шляхи професійної підготовки майбутніх перекладачів, проведений аналіз закордонного досвіду доводить необхідність внесення змін у професійній підготовці майбутніх перекладачів.

Аналіз змісту програм закордонної освіти дав змогу визначити функції вищої освіти, які скеровані на врахування потреб суспільства, однак недостатньо враховано запити щодо професійно-мовленнєвої культури майбутніх перекладачів. Обґрунтовано низку підходів у зарубіжній системі освіти, а саме: системно-комплексний, комунікативно-функціональний, комунікативно-діяльнісний, комунікативно-особистісний, системно-комунікативний, що дало змогу їх взяти за основу у розробці авторської педагогічної системи професійної підготовки майбутніх перекладачів. Доведено практичну значущість мови і культури через мислення і бачення викладача, що дає змогу прослідкувати її в процесі комунікації, де відбувається координація дій однієї людини іншими індивідами, її комунікативних можливостей і зусиль під час освітнього процесу для визначення об'єктивної діяльності з формування професійно-мовленнєвої культури майбутніх перекладачів.

Проаналізувавши навчальні плани багатьох провідних європейських шкіл з підготовки майбутніх перекладачів, ми дійшли висновку, що педагогіка перекладу змінюється так само, як змінюється навколишній світ. Визначено, що система підготовки майбутніх перекладачів у Німеччині є чітко окресленою і узгоджується зі ступеневою підготовкою фахівців у рамках Болонського процесу. Особлива увага приділяється практичній підготовці перекладачів. Існує мережа асоціацій та організацій перекладачів, які об'єднують фахівців перекладу у різних сферах. Вища школи усних і письмових перекладачів (ESIT) у Парижі у своїй методиці сконцентровує увагу на навчанні методів і прийомів передачі думки.

У Франції готують різногалузевих перекладачів, спеціалістів з локалізації, термінології, юридичного перекладу, перекладачів офіційних документів тощо. Особлива увага приділяється навчанню перекладачів використовувати САТ технології у перекладі, оволодіння професійним програмним забезпеченням.

В Італії увага зосереджена на підготовці перекладачів окремої галузі. Комплексна інтегрована програма підготовки перекладачів у професійному перекладі спрямована на те, щоб забезпечити студентів мовною, культурною та технічною кваліфікацією, щоб надати фахівцям конкурентну перевагу на швидко зростаючому ринку праці.

Установлено, що магістерський курс у деяких закладах освіти Італії, який спрямований на професійну інтерпретацію, забезпечує майбутніх перекладачів технічною освітою, професійними мовними навичками та відповідним знайомством з технічними інструментами, які дають змогу студентам підготуватися до широкого кола міжнародних праць у таких різноманітних сферах, як внутрішня та позаштатна інтерпретація, управління проектами та локалізація програмного забезпечення.

Підготовка майбутніх перекладачів у Пекінському університеті іноземних мов полягає в тому, що особлива увага приділяється мовній практиці, при цьому викладачі враховують різні напрями дисциплін, орієнтуючись на світові тенденції, шляхом розширення вмісту курсів тощо. Інститут професійної англійської мови, який входить до структури університету, безперервно додає нові напрями у вивченні іноземної мови, у таких дисциплінах, як «Міжкультурні комунікації», «Галузеве застосування іноземної мови», «Лінгвістика та перекладознавство», і охоплюють письмове та усне мовлення та переклад.

Проаналізовано певні переваги професійної підготовки багатoproфільних майбутніх перекладачів у закладах вищої освіти США та Європи, та доведено необхідність додаткового вивчення специфіки перекладацької діяльності у тій чи іншій галузі. Саме тому ми вважаємо за доцільне існування як загальнопрофільних, так і спеціалізованих освітньо-професійних перекладацьких програм, які забезпечують розвиток професійних якостей майбутніх перекладачів з урахуванням специфіки окремих галузей людської діяльності. Тому при підготовці фахових перекладачів у різних сферах перекладу сьогодні необхідно враховувати нові реалії (права людини, екологічне право тощо), а також потрібно брати до уваги зміни, що відбуваються в економіці та освіті. При підготовці письмових перекладачів школа використовує електронні засоби навчання (інтернет, ресурси онлайн, перекладацькі програми тощо).

На основі аналізу програм зарубіжних закладів вищої освіти доведено, що урахування позитивних аспектів досвіду професійної освіти у зарубіжних країнах може сприяти покращенню професійної підготовки майбутніх перекладачів на засадах інтеграції у ЗВО України.

У четвертому розділі – «Педагогічна система підготовки до професійної діяльності майбутніх перекладачів на засадах інтеграції в Україні» – представлено авторську педагогічну систему професійної підготовки майбутніх перекладачів на засадах інтеграції, охарактеризовано її складові, функції, а також розглянуто компоненти, критерії і рівні сформованості професійної компетентності майбутніх перекладачів.

На основі аналізу психолого-педагогічної літератури визначили, що «професійна готовність перекладача» це: система якостей, наукових і практичних знань і умінь перекладача, що дозволяють йому вирішувати професійні проблеми та типові професійні завдання, які виникають у професійних ситуаціях використовуючи знання, професійний та життєвий досвід; здатність перекладача здійснювати професійну діяльність, виконувати професійні функції, вирішувати професійні завдання.

Розроблена педагогічна система професійної підготовки майбутніх перекладачів на засадах інтеграції, яка ґрунтується на загальнодидактичних і специфічних принципах, методологічних підходах, охоплює спецкурси, що розроблені з урахуванням інтеграції та потенціалу сучасних методів навчання, інтегрованих програм, а також педагогічні умови. Усі складові педагогічної системи позитивно вплинуть на стан сформованості компонентів і критеріїв, в сукупності об'єднують мету і результат у єдине ціле, а системоутвірним фактором

педагогічної системи виступає мета.

Визначені такі компоненти готовності до професійної діяльності майбутнього перекладача: мотиваційно-орієнтаційний, когнітивно-інтегративний, професійно-комунікативний та критерії оцінки рівня професійної підготовки: особистісно-мотиваційний, мовно-культурний, комунікативно-діяльнісний. Їм відповідають п'ять показників готовності майбутніх перекладачів до професійної діяльності: мотиваційний, когнітивний, комунікативний, емоційно-ціннісний та діяльнісний. На основі обраних критеріїв та показників було визначено чотири рівні сформованості професійної готовності за сукупністю критеріїв та показників: низький, середній, достатній та високий.

На основі аналізу психолого-педагогічної літератури визначено педагогічні умови, які ефективно впливають на процес забезпечення формування готовності майбутніх перекладачів до професійної діяльності: налагодження комплексної професійної підготовки в умовах електронного навчання; організація самостійної роботи студентів з використанням засобів інформаційно-комунікаційних технологій; здійснення професійної підготовки майбутніх перекладачів; оптимізація професійної підготовки майбутніх перекладачів за рахунок удосконалення і розширення контрольного-діагностичного інструментарію

Впроваджено інтегрований спецкурс за вибором «Психолінгвістичні аспекти перекладу як засобу комунікації» для студентів першого освітнього рівня підготовки, який об'єднує елементи таких дисциплін як психолінгвістика, лінгвокраїнознавство, основи комунікативної лінгвістики, практика перекладу, теорія інтерпретації і переклад тощо. Метою впровадження інтегративного курсу «Психолінгвістичні аспекти перекладу як засобу комунікації» (ситуативне спілкування з основами перекладознавства, лінгвокраїнознавства, психолінгвістики та риторики) є формування інтегральної професійної готовності студентів. Такий курс передбачає поєднання його дисциплінами («Перекладознавство», «Лінгвокраїнознавство», «Психолінгвістика», «Риторика» тощо) з наданням переваг системі органічно пов'язаних між собою інтегрованих знань та умінь, підпорядкованих спільній меті та узгоджених із суміжними курсами. Вимоги доцільності створення та впровадження інтегрованого курсу «Психолінгвістичні аспекти перекладу як засобу комунікації» (ситуативне спілкування з основами перекладознавства, лінгвокраїнознавства, психолінгвістики та риторики): адаптація існуючих курсів до умов навчання з поглибленим вивченням іноземної мови (англійської), оскільки іноземна мова є засобом викладання матеріалу курсу; варіативність і диференціація змісту, форм та методів навчання інтегрованого курсу; виявлення запитів студентів до вивчення курсу; готовність викладачів до викладання інтегрованого курсу «Психолінгвістичні аспекти перекладу як засобу комунікації» (ситуативне спілкування з основами перекладознавства, лінгвокраїнознавства, психолінгвістики та риторики); необхідність формування в студентів професійної компетенції; проектування змісту курсу як реальної навчальної дисципліни.

Для розроблення навчальної та робочої програм інтегрованого курсу здійснено відбір і систематизацію навчальної інформації у такій послідовності:

визначення вимог до знань і вмінь студентів з кожної теми, які є подальшою конкретизацією освітніх цілей дисципліни; визначення системотвірного елементу інтегрованого курсу; визначення складу і структури навчальної дисципліни; виявлення призначення інтегрованого курсу, а також цілей його вивчення; добір змісту навчального матеріалу з кожної теми із забезпеченням скерованості на досягнення кінцевого; планування і підготовка і практичних занять (вправи тощо).

На вивчення інтегрованого курсу відводиться два кредити, у структурі є чотири змістових модулі, кожен з яких містить тематику певної галузі (риторика, психолінгвістика, лінгвокраїнознавство, переклад тощо). Структурно інтегративний курс складається з двох блоків: основного (змістовного) і процесуального, що забезпечує засвоєння знань; формування умінь і навичок, світогляду, творчості, розвиток і виховання студентів тощо. Заняття проводяться у формі лекцій, практичних занять та семінарів. Систематичність у навчанні передбачає засвоєння навичок, знань, умінь в певному логічному зв'язку. При цьому відібраний матеріал для вивчення необхідно упорядкувати і представити у вигляді цілісної педагогічної системи. Її елементами виступають закінчені частки (блоки), розділи дисципліни, теми, розташовані в певній послідовності.

Вибір методів навчання курсу ґрунтується на їх інтеграції, а саме: інтеграція методів навчання в межах окремої класифікації (основою інтеграції є проблемне питання чи завдання у межах однієї чи декількох навчальних дисциплін, для вирішення якого інтегруються методи навчання, які містяться у одній вибраній класифікації, наприклад класифікації за джерелами отримання знань, класифікації за рівнями включення у творчу діяльність тощо); інтеграція методів на основі домінуючого методу навчання (основою інтеграції є вибір провідного методу навчання, навколо якого інтегруються інші методи); інтеграція на основі структури методу (основою для інтеграції є поєднання структурних елементів одного з методів навчання); інтеграція методів за формами навчання (основою інтеграції є поєднання різноманітних методів в межах різних форм навчання); формування інтегративних блоків методів навчання на базі проблемних методів навчання (основою інтеграції є мегадисциплінний підхід, який передбачає інтеграцію великих за обсягом елементів, зокрема груп методів навчання, об'єднаних спільною кінцевою метою).

Для студентів другого освітнього рівня підготовки впроваджено інтегрований курс за вибором «Фаховий переклад». Такий курс передбачає поєднання його дисциплінарних (іноземна мова за професійним спрямування, теорія і практика перекладу тощо) з наданням переваг системі органічно пов'язаних між собою інтегрованих знань та умінь, підпорядкованих спільній меті та узгоджених із дисциплінарними курсами. Основу розроблення інтегративного курсу «Фаховий переклад. Теорія і практика» становить ідея щодо наскрізної інтеграції цілей, змісту, форм, методів та засобів у межах цього курсу.

Потреба у доцільності розробки та впровадження інтегративного курсу «Фаховий переклад. Теорія і практика» обумовлена такими чинниками: адаптація існуючих курсів лінгвокраїнознавства до умов навчання з поглибленим вивченням іноземної мови за професійним спрямуванням (англійської);

варіативність і диференціація змісту, форм та методів навчання інтегрованого курсу; виявлення запитів студентів до вивчення курсу; готовність до викладання інтегрованого курсу «Фаховий переклад».

Для розробки навчальної та робочої програм інтегрованого курсу здійснено відбір і систематизацію навчальної інформації у такій послідовності: визначення вимог до знань і вмінь студентів з кожної теми, які є подальшою конкретизацією освітніх цілей предмета; визначення системотвірного елементу інтегрованого курсу; визначення складу і структури навчального предмета; виявлення призначення інтегрованого курсу, а також цілей його вивчення; добір змісту навчального матеріалу з кожної теми із забезпеченням скерованості на досягнення кінцевого; планування і підготовка і практичних занять (вправи тощо). Структурно інтегрований курс складається з двох блоків: основного (змістовного) і процесуального, що забезпечує засвоєння знань; формування умінь і навичок, світогляду, творчості, розвиток і виховання студентів тощо.

Основними методологічними підходами моделювання процесу формування професійної готовності майбутніх перекладачів обрано такі: компетентнісний, інтегративний та системний.

Запропонована структурно-функціональна модель підготовки майбутніх перекладачів на засадах інтеграції, яка спрямована на удосконалення навчального процесу, кінцевим результатом якого є професійна готовність фахового перекладача. Модель може бути впроваджена в загальноукраїнську систему підготовки перекладачів.

Було розроблено структурно-функціональну модель підготовки майбутніх перекладачів до професійної діяльності на засадах інтеграції (рис. 1).

Складовими такої моделі є блоки: цільовий (мета, завдання професійної підготовки майбутніх перекладачів на основі інтегративного підходу у ЗВО), концептуально-змістовий (принципи, підходи, змістове наповнення дисциплін професійної та практичної підготовки на першому освітньому рівні підготовки), методично-процесуальний (критерії вибору, методи, форми проведення занять на другому освітньому рівні підготовки), оцінювально-результативний (компоненти, критерії та рівні сформованості готовності до професійної діяльності майбутніх перекладачів, результат професійної підготовки майбутніх перекладачів на засадах інтеграції у ЗВО); визначено педагогічні умови, що забезпечують функціонування педагогічної системи професійної підготовки майбутніх перекладачів на засадах інтеграції у ЗВО. До переліку педагогічних умов віднесено: налагодження комплексної професійної підготовки в умовах електронного навчання; організація самостійної роботи студентів з використанням засобів інформаційно-комунікаційних технологій; здійснення професійної підготовки майбутніх перекладачів; оптимізація професійної підготовки майбутніх перекладачів за рахунок удосконалення і розширення контрольно-діагностичного інструментарію.

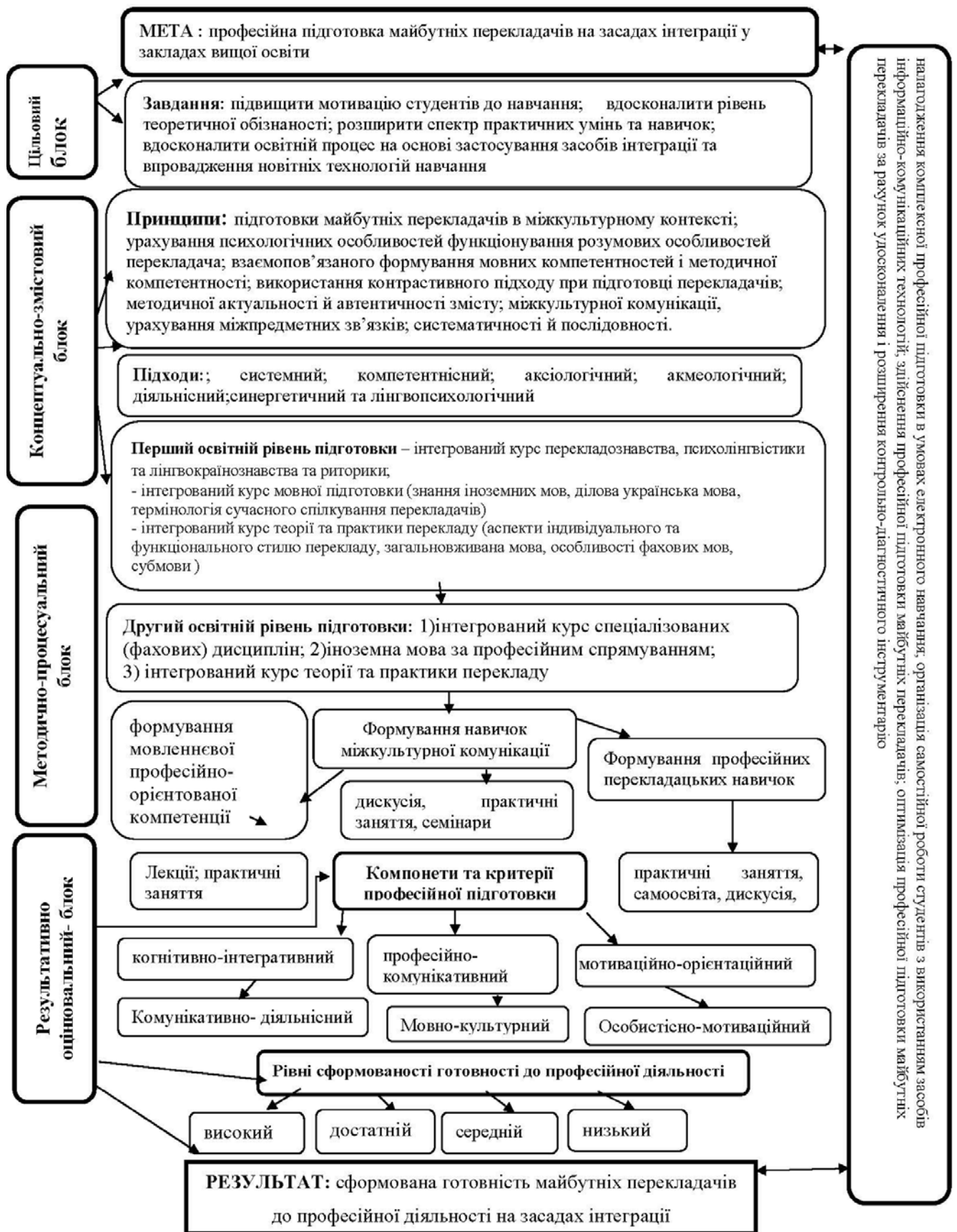

Рис. 1 Структурно-функціональна модель підготовки майбутніх перекладачів на засадах інтеграції

У п'ятому розділі – «Дослідно-експериментальна перевірка педагогічної системи підготовки майбутніх перекладачів на засадах інтеграції у закладах вищої освіти» – проведено експериментальне дослідження з перевірки ефективності авторської системи. Розглянуто організацію і методику проведення педагогічного експерименту, висвітлено його результати та дано їм аналіз.

Педагогічний експеримент проводився зі студентами спеціальності 035 Філологія, спеціалізації «Германські мови та література (переклад включно)» у Хмельницькому національному університеті, ДВНЗ «Ужгородський національний університет», Запорізькому національному університеті, ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», Київському університеті імені Бориса Грінченка.

Дослідження охоплювало три етапи: організаційно-аналітичний (вивчено теоретичний аспект дослідження у філософській, педагогічній, психологічній, методичній літературі, висунуто гіпотезу я, сформульовано об'єкт, предмет, мету і завдання, визначено програму нашої дослідницької роботи); діагностично-пошуковий (здійснено аналіз стану іншомовної підготовки майбутніх фахівців з міжнародної інформації у ЗВО, оцінено її результативність, проведено констатувальний етап експерименту, виявлено недоліки існуючої професійної іншомовної підготовки та визначено рівень забезпечення професійного викладання іноземної мови; з'ясовано стан сформованості готовності майбутніх перекладачів до професійної діяльності, які отримують спеціалізацію «Германські мови та література»; експериментально-дослідний (проведено формувальний та контрольний експерименти, впроваджено педагогічну систему підготовки майбутніх перекладачів на засадах інтеграції, які забезпечують професійну підготовку, проаналізовано та систематизовано отримані результати).

Майбутні перекладачі визначають три професійні характеристики: поглиблені філологічні знання; здатність виконувати складні спеціалізовані завдання та розв'язувати практичні проблеми в галузі філології (лінгвістики, літературознавства, фольклористики, перекладу) в процесі професійної діяльності що передбачає застосування теорій та методів філологічної освіти; здатність ефективно працювати в іншомовному (міжнародному) оточенні.

Набуття всіх трьох характеристик повинне відбутися вже за результатами першого циклу навчання (ОР бакалавра), з можливістю посилення кожної чи кількох із них на наступних циклах (ОР магістра) шляхом більш поглибленого вивчення спеціалізованих дисциплін.

Реалізація готовності майбутніх перекладачів до професійної діяльності у контексті інтегративного підходу забезпечує збереження логічної та змістовної цілісності і єдності різноциклових дисциплін. Максимальний навчальний час підготовки бакалаврів за циклами становить: цикл соціально-гуманітарної підготовки 1152 годин – 13,3 %, фундаментальної підготовки 2263 годин – 26,3 %; професійної та практичної підготовки 5220 годин – 60,4 %.

На констатувальному етапі дослідження визначено стан готовності майбутніх перекладачів до професійної діяльності.

Під час констатувального експерименту: визначено дисципліни, зміст яких

розробляється з урахуванням професійної спрямованості; встановлено шляхи покращення підготовки майбутніх перекладачів до професійної діяльності та реалізації інтегративного підходу; визначено оптимальне поєднання професійної спрямованості нормативної та варіативної складової професійної підготовки у ЗВО; здійснено відбір та структурування навчального матеріалу на засадах інтеграції; визначено умови забезпечення професійної підготовки майбутніх перекладачів; з'ясовано думки викладачів і студентів щодо рівня професійної підготовки; визначено позиції викладачів і студентів щодо шляхів підвищення рівня готовності майбутніх перекладачів до професійної діяльності на засадах інтеграції; розглянуто чіткий взаємозв'язок та взаємозалежність мотиваційно-орієнтаційного, когнітивно-інтегративного, професійно-комунікативного компонентів готовності майбутніх перекладачів до професійної діяльності; визначено загальний рівень готовності майбутніх перекладачів до професійної діяльності.

Під час констатувального експерименту було проведено анкетування та опитування викладачів ЗВО, зокрема нами опитано 75 респондентів щодо стану практики професійної підготовки майбутніх перекладачів. Ми використовували письмове анкетування, усне опитування та бесіди з викладачами іноземної мови та інших вибіркових дисциплін. На основі анкетування було з'ясовано, на якому рівні забезпечується викладання основної та другої іноземних мов, гуманітарних та вибіркових дисциплін під час підготовки майбутніх перекладачів (табл. 1).

Таблиця 1

Рівні готовності до професійної діяльності викладачів різних дисциплін

Рівень готовності до професійної діяльності	Викладачі (у %)		
	Гуманітарних дисциплін	Іноземної мови (перекладознавство)	Вибіркових дисциплін
Високий	12,00/3	20,00/5	24,00/6
Достатній	20,00/5	32,00/8	16,00/4
Середній	32,00/8	32,00/8	28,00/7
Низький	36,00/9	16,00/4	32,00/8

Встановлено, що головним недоліком існуючих навчальних програм з дисциплін, які мають чітко виражену професійну спрямованість є те, що вони не забезпечують належного рівня формування соціально-особистісних компетенцій майбутніх перекладачів. Профілізація змісту інших гуманітарних дисциплін здійснюється лише на основі міждисциплінарних зв'язків за традиційними методиками, що не забезпечує належного рівня професійної підготовки. Проведений аналіз планів та конспектів викладачів дозволяє констатувати, що існує опора лише на окремі міждисциплінарні зв'язки, належним чином не забезпечується логічно та дидактично обґрунтована система професійних знань та умінь сучасного фахівця.

У ході дослідження визначено дисципліни, зміст яких розробляється з урахуванням професійної компетентності; встановлено шляхи покращення рівня

готовності до професійної діяльності та реалізації інтегративного підходу; визначено оптимальне поєднання нормативної та варіативної складової професійної підготовки; здійснено відбір та структурування навчального матеріалу на засадах інтеграції; визначено умови забезпечення професійної підготовки майбутніх перекладачів; з'ясовано думки викладачів і студентів щодо рівня професійної підготовки; визначено позиції викладачів і студентів щодо шляхів підвищення рівня якості підготовки майбутніх перекладачів у ЗВО; розглянуто взаємозв'язок та взаємозалежність, мотиваційно-орієнтаційного, когнітивно-інтегративного, професійно-комунікативного компонентів готовності майбутніх перекладачів до професійної діяльності та визначено загальний рівень готовності майбутніх перекладачів до професійної діяльності.

У процесі роботи з викладачами виявлено, що дидактичні особливості професійної підготовки майбутніх перекладачів майже не враховуються у практиці роботи навчального процесу. Разом з тим, у роботі досвідчених та творчих викладачів спостерігається системне впровадження елементів впровадження інтеграції знань та вмінь майбутніх перекладачів під час професійної підготовки. Забезпечення професійної підготовки у цих випадках має інтегративний характер і дає позитивні результати, що підтверджує доцільність побудови інтегративного курсу «Психолінгвістичні аспекти перекладу як засобу комунікації» (ситуативне спілкування з основами перекладознавства, лінгвокраїнознавства, психолінгвістики та риторики)».

Зміст і результати констатувального експерименту дали підстави для уточнення програми формульовального експерименту, визначення кола учасників експерименту. Отриманий розподіл генеральної вибірки дозволить нам визначити склад експериментальних та контрольних груп, щоб забезпечити достовірність та валідність експериментального дослідження.

На формульовальному етапі у ЕГ впроваджувалася педагогічна система підготовки майбутніх перекладачів (педагогічні умови, методологічні підходи (системний, компетентнісний, аксіологічний, акмеологічний, діяльнісний, синергетичний, інтегративний та лінгвопсихологічний) та засоби навчання (методичні матеріали та навчально-матеріальна база). У той час як у КГ застосовувались традиційні підходи та методи навчання. На контрольному етапі відбувалось повторне оцінювання стану готовності майбутніх перекладачів до професійної діяльності та визначалась його зміна.

Визначення ефективності педагогічної системи здійснювалось на основі порівняння досягнутих змін стану готовності майбутніх перекладачів до професійної діяльності в КГ та ЕГ. Статистичну однорідність КГ та ЕГ забезпечено: 1) коректним формуванням груп; 2) перевіркою, що базувалась з використанням t-критерію Стьюдента.

Узагальнені результати перевірки за обраними критеріями та визначення їх динаміки у контрольних та експериментальних групах дали змогу зробити висновок про ефективність (дієвість) педагогічної системи підготовки майбутніх перекладачів до професійної діяльності. Зокрема, вимірювання показників засвідчило позитивні зміни в експериментальних групах.

Так, результати формувального експерименту дали змогу зафіксувати позитивну динаміку готовності до професійної діяльності, що свідчить про дієвість педагогічної системи та позитивний вплив запропонованих педагогічних умов професійної підготовки майбутніх перекладачів. Зросла кількість студентів з високим рівнем готовності до професійної діяльності. В експериментальних групах зменшився відсоток студентів із середнім та низьким рівнем. Не суттєві зміни на достатньому рівні пояснюються тим, що частина студентів стала відповідати вимогам високого рівня готовності до професійної діяльності. У контрольних групах ця тенденція виражена меншою мірою, істотних кількісних та якісних змін тут не відбулося.

Таким чином, про ефективність педагогічного впливу можна судити з огляду на покращання результатів рівнем готовності до професійної діяльності за професійно-комунікативним, когнітивно-інтегративним та мотиваційно-орієнтаційним та процесуальним критеріями в експериментальних групах. У процесі формувального експерименту визначено рівні сформованості готовності майбутніх перекладачів до професійної діяльності на початок та на кінець експерименту та показано їх позитивну динаміку.

Таблиця 2

Динаміка рівнів сформованості готовності майбутніх перекладачів до професійної діяльності (%)

Рівень сформованості готовності до професійної діяльності	Експериментальна група		Динаміка	Контрольна група		Динаміка
	На початок експерименту	На кінець експерименту		На початок експерименту	На кінець експерименту	
Високий	12,00/18	26,67/40	14,67	10,67/16	13,33/20	2,67
Достатній	30,67/46	38,67/58	8,00	32,00/48	34,00/51	2,00
Середній	44,67/67	28,00/42	-16,67	47,33/71	44,00/66	-3,33
Низький	12,67/19	6,67/10	-6,00	10,00/15	8,66/13	-1,34

Вимірювання показників засвідчило позитивні зміни в експериментальних групах. Результати формувального експерименту дали змогу зафіксувати позитивну динаміку сформованості готовності до професійної діяльності, що свідчить про дієвість системи та позитивний вплив запропонованих педагогічних умов професійної підготовки майбутніх перекладачів. Зросла кількість студентів з високим рівнем сформованості готовності до професійної діяльності (з 12,00 % на початку експерименту до 26,67 % після експерименту). В експериментальних групах зменшився відсоток студентів із середнім та низьким рівнем (на 16,67 % та 6,00 %). Не суттєві зміни на достатньому рівні пояснюються тим, що частина студентів стала відповідати вимогам високого рівня готовності до професійної

діяльності. У контрольних групах ця тенденція виражена меншою мірою, істотних кількісних та якісних змін тут не відбулося. Відзначимо, що після завершення формувального експерименту в експериментальних групах не було виявлено жодного студента, який знаходився на низькому рівні сформованості за усіма показниками.

Таким чином, про ефективність авторського педагогічного впливу можна судити з огляду на покращення результатів щодо сформованості рівня готовності майбутніх перекладачів до професійної діяльності за мотиваційно-орієнтаційним професійно-комунікативним та когнітивно-інтегративним компонентами в експериментальних групах. У процесі формувального етапу експерименту визначено рівні готовності майбутніх перекладачів до професійної діяльності на початок та на кінець експерименту та показано їх динаміку. Результати дослідження дають підстави вважати, що визначені задачі виконано, мети досягнуто.

У ході експериментального дослідження підтверджено гіпотезу про те, що застосування педагогічної системи підготовки майбутніх учителів до професійної діяльності на засадах інтеграції було ефективним. У ході організації експерименту встановлено, що усі запропоновані нами практичні заходи сприяють вдосконаленню готовності майбутніх перекладачів до професійної діяльності.

Для забезпечення готовності майбутніх перекладачів до професійної діяльності пропонуємо запровадити вибіркового курс «Психолінгвістичні аспекти перекладу як засобу комунікації» (ситуативне спілкування з основами перекладознавства, лінгвокраїнознавства, психолінгвістики та риторики)».

Кінцева мета розробленої концепції полягає у формуванні психолого-педагогічних засад професійно орієнтованої вторинної мовної особистості, що є готовою до професійної міжкультурної комунікації та саморозвитку в новому інформаційно-комунікативному середовищі. Ми вважаємо, що головними чинниками сформованості професійного перекладача є наступні: іншомовна професійна комунікативна компетенція; професійна міжкультурна компетенція; іншомовна рефлексивна компетенція.

Окрім широко відомих дидактичних та загальнометодичних принципів, вдосконалення готовності майбутніх перекладачів до професійної діяльності має базуватися на наступних принципах: принцип наочності, який забезпечується у навчальному процесі з іноземної мови створенням відповідних умов для чуттєвого сприймання іншомовного оточення; принцип урахування міждисциплінарних зв'язків, суть якого полягає в узгодженому вивченні теорій законів, понять, спільних для споріднених предметів, загальнонаукових методів пізнання й методологічних принципів, формування спільних видів діяльності та систем відношень; принцип міжкультурної комунікації, реалізація якого є основним шляхом формування соціокультурної компетенції у майбутнього перекладача; принцип формування мовних компетентностей, що реалізується при формуванні рецептивних мовних компетентностей з іноземної мови у тренувальних вправах на імітацію; принцип комунікативності, що є провідним методичним принципом, який сприяє успішному досягненню головної мети

навчання іноземної мови у вищих навчальних закладах – навчити студентів здійснювати іншомовне мовленнєве спілкування в межах засвоєного навчального матеріалу; принцип використання контрастивного підходу при підготовці перекладачів, що полягає у пошуку та виявленні розбіжностей між мовою, яка вивчається та рідною мовою.

Проаналізувавши навчальні програми з обраних дисциплін зроблено висновок, що має місце необхідність вдосконалення їх теоретичного та практичного змісту. Вважаємо за доцільне доповнити навчальну програму темами, що пов'язані з певними галузями діяльності (медицина, право тощо). Більше того, аналіз навчальних програм показав практичну відсутність комунікативного компоненту в ході організації навчання. Для вирішення цієї проблеми ми пропонуємо: (для студентів другого рівня підготовки) авторський спецкурс, що передбачає поєднання дисциплін «Іноземна мова» та «Теорія і практика перекладу» з профільними дисциплінами спеціалізації «Германські мови та література» з наданням переваг системі органічно пов'язаних між собою інтегрованих знань та умінь, що підпорядковуються спільній меті та узгоджуються із суміжними курсами. Кожне заняття запропонованого спецкурсу складається із опрацювання фахової предметної лексики, прослуховування аудіо чи перегляду відеоматеріалів, дискусії та письмового перекладу фахових текстів. Експериментальні дослідження показали високу ефективність курсу, тому його впровадження у навчальний план іншомовної підготовки майбутніх перекладачів є доцільним та обґрунтованим.

Узагальнюючи представлену вище інформацію, констатуємо, що для вдосконалення готовності майбутніх перекладачів до професійної діяльності за спеціальністю 035 Філологія, та спеціалізацією «Германські мови та літератури (переклад включно)» рекомендоване впровадження авторської педагогічної системи професійної підготовки майбутніх перекладачів на засадах інтеграції у ЗВО України.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення і визначено нові шляхи вирішення проблеми підготовки майбутніх перекладачів, серед яких розробка і впровадження педагогічної системи такої підготовки. Результати дослідження дозволили дійти певних **висновків**:

1. Конкретизовано сутність основних категорій дослідження: «професійна підготовка», «готовність», «готовність до професійної діяльності». Розглянуто термінологічну базу особливостей професійної підготовки майбутніх перекладачів, а саме уточнили сутність дефініцій «професійна діяльність перекладача», «професійна готовність перекладача», «професійна компетентність перекладача», «професійна підготовка перекладача», що дало можливість проводити подальші розробки для пошуку й застосування нових шляхів підвищення ефективності професійної підготовки перекладачів. Під професійною підготовкою майбутнього перекладача розуміємо процес засвоєння та закріплення загально філологічних і спеціальних знань, умінь та навичок, з орієнтацією

майбутніх перекладачів на виконання певних професійних завдань, що відбувається на засадах застосування інтеграції лінгвістичних і фонових знань, мовленнєвих і професійних умінь і навичок перекладача у процесі міжмовної і міжкультурної комунікації з метою передання інформації з однієї мови на іншу в специфічному контексті. проаналізовано особливості підготовки майбутніх перекладачів у закладах вищої освіти України та за кордоном; конкретизовано компоненти, критерії, показники та рівні готовності майбутніх перекладачів до професійній діяльності.

2. Визначено взаємозалежність між готовністю до професійної діяльності і професійною компетентністю. Готовність майбутніх перекладачів до професійної діяльності розглядається як інтегроване поєднання знань, необхідних для успішного здійснення професійної діяльності, та досвіду, що передбачає не лише володіння необхідними практичними вміннями та техніками, а й наявністю в фахівця відповідного змісту й особливостей цієї діяльності, що великою мірою зумовлюють творчий характер майбутньої перекладацької діяльності. Професійну компетентність розуміємо як складову професійної підготовки що характеризує теоретичну, практичну і психологічну готовність майбутнього фахівця до реалізації професійної діяльності. Визначено сутність поняття «готовність до професійної діяльності майбутнього перекладача» як особистісного утворення, сформованого на основі набутих у процесі вивчення дисциплін професійної та практичної підготовки знань, умінь, особистісних якостей, здатності до самореалізації і самовдосконалення; методику діагностики результатів підготовки здобувачів вищої освіти на основі використання критеріїв, показників і рівнів сформованості готовності майбутніх перекладачів до професійної діяльності; змістово-процесуальну основу професійної підготовки майбутніх перекладачів використанням засобів інформаційно-комунікаційних технологій.

3. Досліджено сформованість компонентів: мотиваційно-орієнтаційний, когнітивно-інтегративний, професійно-комунікативний та визначено низку показників їх критеріїв (особистісно-мотиваційний, комунікативно-діяльнісний, мовно-культурний). На основі обраних критеріїв та показників було визначено чотири рівні сформованості професійної компетентності: низький, середній, достатній, високий.

4. Розроблено концепцію професійної підготовки майбутніх перекладачів на засадах інтеграції у ЗВО, що відображає теоретико-методичні основи цього процесу для формування в студентів готовності до майбутньої професійної діяльності; розроблено педагогічну систему професійної підготовки майбутніх перекладачів на засадах інтеграції, яка ґрунтується на загальнодидактичних і специфічних принципах, методологічних підходах, охоплює спецкурси, що розроблені з урахуванням інтеграції та потенціалу сучасних методів навчання, інтегрованих програм, а також педагогічні умови. Усі складові педагогічної системи позитивно вплинуть на стан сформованості компонентів і критеріїв, в сукупності об'єднують мету і результат у єдине ціле, а системотвірним фактором педагогічної системи виступає мета. Розроблено структурно-функціональну модель з такими блоками: цільовий (мета, завдання професійної підготовки

майбутніх перекладачів на основі інтегративного підходу у ЗВО), концептуально-змістовий (принципи, підходи, змістове наповнення дисциплін професійної та практичної підготовки на першому освітньому рівні підготовки), методично-процесуальний (критерії вибору, методи, форми проведення занять на другому освітньому рівні підготовки), оцінювально-результативний (компоненти, критерії та рівні оцінювання сформованості готовності до професійної діяльності майбутніх перекладачів, результат професійної підготовки майбутніх перекладачів на засадах інтеграції у ЗВО);

5. Виявлено та теоретично обґрунтовано педагогічні умови, що забезпечують функціонування педагогічної системи професійної підготовки майбутніх перекладачів на засадах інтеграції у ЗВО: налагодження комплексної професійної підготовки в умовах електронного навчання; організація самостійної роботи студентів з використанням засобів інформаційно-комунікаційних технологій; здійснення професійної підготовки майбутніх перекладачів; оптимізація професійної підготовки майбутніх перекладачів за рахунок удосконалення і розширення контрольнo-діагностичного інструментарію. Реалізація першої педагогічної умови спрямовувалася на забезпечення мотиваційно-орієнтаційного компонента готовності майбутніх перекладачів до професійної діяльності. Для реалізації другої умови необхідне забезпечення майбутніх перекладачів необхідними навчально-методичними матеріалами для ефективного виконання самостійної роботи. Для реалізації третьої педагогічної умови, яка спрямована на формування когнітивно-інтегративного компонента готовності, було впроваджено інтегрований спецкурс за вибором «Ситуативне спілкування з основами перекладознавства, лінгвокраїнознавства, психолінгвістики та риторики». Реалізації четвертої педагогічної умови відбувалася шляхом використання інтегрованих форм і методів навчання..

6. Запропоновано доповнити варіативну частину змісту підготовки майбутніх фахівців з перекладу дисципліною за вибором «Психолінгвістичні аспекти перекладу як засобу комунікації» (ситуативне спілкування з основами перекладознавства, лінгвокраїнознавства, психолінгвістики та риторики)». забезпечується формування на теоретичному, практичному і світоглядному рівнях соціально-особистісних, загальнонаукових, інструментальних, загально-професійних, спеціалізовано-професійних компетентностей. Метою впровадження інтегрованого курсу «Психолінгвістичні аспекти перекладу як засобу комунікації» (ситуативне спілкування з основами перекладознавства, лінгвокраїнознавства, психолінгвістики та риторики) є формування компонентів готовності майбутніх перекладачів до професійної діяльності (мотиваційно-орієнтаційного, професійно-комунікативного та когнітивно-інтегративного). Впроваджено інтегрований спецкурс за вибором «Психолінгвістичні аспекти перекладу як засобу комунікації» для студентів першого рівня підготовки. Для студентів другого рівня підготовки запропоновано інтегрований курс за вибором «Фаховий переклад. Теорія і практика».

7. Проведено формувальний експеримент, що дало змогу зафіксувати позитивну динаміку формування готовності майбутніх перекладачів до

професійної діяльності, що свідчить про дієвість педагогічної системи та запропонованих педагогічних умов професійної підготовки майбутніх перекладачів. На формувальному етапі у ЕК впроваджувалася структурно-функціональна модель та педагогічні умови, підходи (методологічний підхід, системний підхід, компетентнісний підхід, аксіологічний підхід, акмеологічний підхід, діяльнісний підхід, синергетичний підхід та лінгвопсихологічний) та засоби навчання (методичні матеріали та навчально-матеріальна база). У КГ застосовувались традиційні підходи та методи навчання. На контрольному етапі відбувалось повторне оцінювання стану сформованості готовності майбутніх перекладачів до професійної діяльності та визначалась його зміна. Підтверджено гіпотезу про те, що застосування педагогічних умов і структурно-функціональної моделі було ефективним. У ході дослідження встановлено, що усі практичні заходи сприяють вдосконаленню готовності майбутніх перекладачів до професійної діяльності.

Проведене дослідження не вичерпує всіх питань проблеми підготовки майбутніх перекладачів до професійної діяльності. Заслужує на увагу більш детальне дослідження проблеми про роль ІКТ у підготовці майбутніх перекладачів та розробки інформаційного науково-методичного забезпечення такого процесу.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковано основні наукові результати дисертації

1. Савка І. В. Інтегративний підхід до підготовки майбутніх перекладачів у закладах вищої освіти України: [моногр.]. Тернопіль: Осадца Ю. В., 2021. 350 с.
2. Савка І. В. Впровадження вибіркового інтегрованого курсу під час підготовки майбутніх фахівців гуманітарного профілю. *Науковий вісник Ужгородського університету*: зб. наук. праць. Сер.: Педагогіка. Соціальна робота. Ужгород, 2017. Вип. 1 (40). С. 249–251.
3. Савка І. В. Інтерактивні методи формування іншомовної професійної комунікативної компетентності фахівців гуманітарного профілю. *Педагогічний альманах*: зб. наук. праць. Херсон, 2017. Вип. 33. С. 191–197.
4. Козловський Ю. М., Козловська І. М., Савка І. В. Інтегративний підхід до формування екологічної та економічної культури сучасного фахівця. *Научен Вектор на Балканите*. 2019. Т. 3, № 2 (4). С. 29–32.
5. Nanivska L. L., Shcherba O. V., Pasichnyk O. V., Kozyar M. M., Savka I. V., Future Translator Training Based on an Integrated Approach. *Journal of Education and e-Learning Research*. 2020. Vol. 7, № 4. pp. 353–359.
6. Savka I., Yakymovych T. Prospects of using audiovisual teaching materials. *Науковий вісник Ужгородського університету*: зб. наук. праць. Сер.: Педагогіка. Соціальна робота. Ужгород, 2020. Вип. 2 (47). С. 161–165.
7. Джулай Л. І., Савка І. В., Козловська Н. Д. Про деякі методи дослідження інтегративних курсів. *Jurnalul Umanitar Modern*. 2020. Vol. 3, № 4 (6). pp. 10–14.
8. Пайкуш М., Савка І. Інтегративний підхід у навчанні іноземних студентів медичних університетів у процесі викладання природничонаукових дисциплін.

Актуальні питання гуманітарних наук: зб. наук. праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Дрогобич, 2020. Вип. 34, т. 4. С. 252–258.

9. Прокопенко І. В., Савка І. В. Концептуальні засади профілактики професійного вигорання викладача закладу вищої освіти. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Сер. 5: Педагогічні науки: реалії та перспективи*. Київ, 2020. Вип. 76. С. 130–133.

10. Савка І. В. Педагогічні умови реалізації професійної підготовки майбутніх перекладачів на основі інтегративного підходу. *Педагогічний дискурс: зб. наук. праць*. Хмельницький, 2020. Вип. 29. С. 76–81.

11. Савка І. В., Білик О. С., Ключковська І. М. Дослідження ефективності підручників з іноземної мови для закладів вищої освіти у контексті підготовки майбутніх перекладачів. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Сер. 5: Педагогічні науки: реалії та перспективи*. Київ, 2020. Вип. 77. С. 190–193.

12. Савка І. В., Вовчиста Н. Я., Зінчук І. В. Концептуальні підходи до вивчення спеціальних дисциплін іноземними мовами: проблема професійного перекладу. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах: зб. наук. праць*. Запоріжжя, 2020. № 74, т. 3. С. 105–109.

13. Савка І. В., Заячківська Н. М. Підготовка студентів до використання іншомовних джерел інформації засобами інтеграції сучасних освітніх технологій. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах: зб. наук. праць*. Запоріжжя, 2020. № 73, т. 1. С. 91–95.

14. Савка І. В., Якимович Т. Д. Особливості білінгвального навчання: новий погляд на аудіовізуальні засоби. *Інноваційна педагогіка: наук. журн.* Одеса, 2020. Вип. 28. С. 228–231.

15. Савка І. В., Якимович Т. Д., Яремко Т. І. Сучасні принципи професійно спрямованого навчання дисциплін гуманітарного циклу у закладах вищої освіти. *Научен вектор на Балканите*. 2020. Т. 4, № 3 (9). С. 25–29.

16. Kozlovska I., Savka I., Stechkevych O. Efficiency of Integration of Knowledge, Forms and Methods of Education of Students in Vocational-Technical School. *The New Educational Review*. 2021. Vol. 64, № 2. pp. 160–170.

17. Білик О. С., Савка І. В., Кушніт У. В. Інтегративний підхід до структурування методів навчання у професійній підготовці перекладачів. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: зб. наук. праць*. Вінниця, 2021. Вип. 59. С. 91–98.

18. Савка І. В. Методологічні засади системи підготовки майбутніх перекладачів у закладах вищої освіти на засадах інтеграції. *Професійна освіта: методологія, теорія та технології: зб. наук. праць*. Переяслав-Хмельницький: Домбровська Я. М., 2021. Вип. 13. С. 74–75.

19. Савка І. В. Структура підготовки майбутніх перекладачів у закладах вищої освіти на засадах інтеграції. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології: зб. наук. праць*. Суми, 2021. Вип. 4 (108). С. 216–225.

20. Савка І. В. Сучасний стан практики професійної підготовки майбутніх перекладачів у ЗВО. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*: зб. наук. праць. Суми, 2021. Вип. 3 (107). С. 211–222.

21. Савка І. В., Гаврилюк М. В., Рузяк Т. І. Роль перекладу творів зарубіжної літератури у формуванні професійної культури учнів закладів професійно-технічної освіти. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка*: зб. наук. праць. Сер.: Педагогічні науки. Черкаси, 2021. Вип. 12 (168). С. 255–258.

22. Савка І., Стечкевич О., Рузяк Т. Педагогічні умови культурологічної підготовки перекладачів творів зарубіжної літератури для учнів закладів професійно-технічної освіти. *Актуальні питання гуманітарних наук*: зб. наук. праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. 2021. Вип. 35, т. 5. С. 255–260.

Наукові праці, які засвідчують апробацію результатів дисертації

23. Савка І. В. Зарубіжний досвід організації підготовки майбутніх фахівців в університетах Європи та США. *Молодь в умовах нової соціальної перспективи*: зб. наук. тез XVI міжнар. наук.-практ. конф. факультету перепідготовки та підвищення кваліфікації Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Київ, 2017. Вип. 16. С. 280–288.

24. Савка І. В. Методичні принципи підготовки майбутніх фахівців з перекладу. *Педагогіка та психологія: сучасний стан розвитку наукових досліджень та перспективи*: зб. матеріалів тез всеукр. наук.-практ. конф. (Запоріжжя, 13–14 жовт. 2017 р.). Запоріжжя, 2017. С. 81–86.

25. Савка І. В. Особливості та шляхи інтеграції знань та вмінь професійної іншомовної підготовки фахівців із перекладу. *Inovativny vyskum v oblasti vzdelavania a socialnej prace: Proceedings of the International Scientific Conference (Sladkovicovo, Marca 10–11, 2017)*. Sladkovicovo, 2017. pp. 154–157.

26. Савка І. В. Особливості та шляхи інтеграції знань та вмінь професійної іншомовної підготовки фахівців з перекладу. *Inovativny výskum v oblasti vzdelávania a sociálnej práce: Zborník príspevkov z Medzinárodnej vedeckej konferencie (Sládkovičovo, 10-11 marca, 2017 r.)*. Sládkovičovo, 2017. S. 154–157.

27. Савка І. В. Підготовки перекладачів у вищих школах Сполучених Штатів Америки. *Пріоритетні наукові напрямки педагогіки і психології: від теорії до практики*: зб. матеріалів тез наук.-практ. конф. (Харків, 13–14 жовт. 2017 р.). Харків, 2017. С. 22–25.

28. Савка І. В. Сучасні проблеми фахової підготовки перекладачів на засадах інтеграції. *Актуальні питання сучасної науки*: зб. матеріалів тез всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. Бережани, 2017. Вип. 1. С. 178–183.

29. Савка І. В. Характеристика основних дефініцій професійної підготовки майбутніх перекладачів. *Сучасні проблеми та перспективи розвитку психології і педагогіки*: зб. матеріалів тез міжнар. наук. конф. (Київ, 1–2 груд. 2017 р.). Київ, 2017. С. 119–122.

30. Савка І. В., Яремко Т. І. Системний підхід підготовки перекладачів у класичному університеті. *Forming of Modern Educational Environment: benefits,*

risks, implementation mechanisms: Proceedings of the International Scientific Conference (Tbilisi, September 29, 2017). Tbilisi, 2017. pp. 171–173.

31. Гульченко С. Г., Савка І. В. Важливість інтегративного підходу у підготовці майбутніх фахівців перекладу. *Imperatives of Civil Society Development in Promoting National Competitiveness*: Proceedings of the International Scientific Conference (Batumi, December 13–14, 2018). Batumi, 2018. Vol. 1. pp. 261–263.

32. Мисик Л. В., Савка І. В. Теоретичні засади професійної підготовки майбутніх перекладачів юридичного профілю. *Modernization of Educational System: World Trends and National Peculiarities*: Proceedings of the International Scientific Conference (Kaunas, February 23, 2018). Kaunas, 2018. pp. 115–118.

33. Савка І. В., Яремко Т. І. Порівняльна характеристика професійної підготовки перекладачів у країнах Близького Сходу та Азії. *Science and technology of the present time: priority development directions of Ukraine and Poland*: Proceedings of the International Scientific Conference (Wolomin, October 19–20, 2018). Wolomin, 2018. pp. 36–38.

34. Савка І. В., Яремко Т. І. Порівняльна характеристика професійної підготовки перекладачів у Великій Британії та Україні. *Pedagogy in UE countries and Ukraine at the modern stage*: Proceedings of the International Scientific Conference (Baia Mare, December 21–22, 2018). Baia Mare, 2018. pp. 95–98.

35. Савка І., Яремко Т. Інтеграційний підхід як основа до підготовки майбутніх перекладачів. *Eastern European conference of management and economics*: Proceedings of the International Scientific Conference (Ljubljana, May 24, 2019). Ljubljana, 2019. pp. 310–312.

36. Савка І. Принципи професійної спрямованості підготовки спеціалістів у галузі перекладу. *Influence of scientific achievements in education on the development of modern society*: Proceedings of the International Scientific Conference (Vilnius, April 26–27, 2019). Vilnius, 2019. pp. 73–75.

37. Савка І. В., Гаврилюк М. В., Кушпіт У. В. Можливості інтеграції знань та вмій у професійній іншомовній підготовці. *Perspectives Of World Science And Education*: Proceedings of the International Scientific Conference (Osaka, October 30–31, 2019). Osaka, 2019. pp. 189–192.

38. Савка І. В., Яремко Т. І. Правнича термінологія у професійній підготовці майбутніх перекладачів юридичного профілю. *Modernization of the educational system: world trends and national peculiarities*: Proceedings of the International Scientific Conference (Kaunas, February 22, 2019). February, 2019. pp. 481–483.

39. Ключковська І. М., Савка І. В., Якимович Т. Д. Дидактичні засади створення білінгвального підручника для студентів. *Освіта і наука: міжнар. наук. журн. Мукачево-Ченстохова*, 2020. Вип. 1 (28). С. 51–55.

40. Савка І. В., Яремко Т. І., Гульченко С. Г. Застосування інтерактивних методів навчання в процесі підготовки майбутніх фахівців з перекладу. *Impatto Dell'innovazione Sulla Scienza: Aspetti Fondamentali E Applicati*: Proceedings of the International Scientific Conference (Verona, 2020). Verona, 2020. Т. 2. pp. 46–49.

41. Савка І. В., Яремко Т. І. Особливості навчання письмового перекладу студентів ЗВО. *Achievements and prospects of modern scientific research*: Proceedings

of the International Scientific Conference (Buenos Aires, December 6–8, 2020). Buenos Aires, 2020. pp. 336–342.

42. Савка І. В., Яремко Т. І. Особливості навчання усного перекладу студентів ЗВО. *Eurasian Scientific Congress: Proceedings of the International Scientific Conference* (Barcelona, November 1–3, 2020). Barcelona, 2020. pp. 379–385.

43. Савка І. В., Яремко Т. І. Розвиток навичок аудіювання та сприйняття аудіоінформації під час підготовки перекладачів. *International forum: problems and scientific solutions: Proceedings of the International Scientific Conference* (Melbourne, August 6–8, 2020). Melbourne, 2020. pp. 30–33.

44. Савка І. В., Яремко Т. І., Гульченко С. Г. Використання сучасних інформаційних технологій у перекладацькій діяльності. *Theoretical and Empirical Scientific Research: Concept and Trend: Proceedings of the International Scientific Conference* (Oxford, July 24, 2020). Oxford, 2020. Vol. 3. pp. 12–14.

45. Савка І. В., Яремко Т. І., Гульченко С. Г. Застосування інноваційних технологій у процесі підготовки майбутніх фахівців з перекладу. *Scientific Research In XXIst Century: Proceedings of the International Scientific Conference* (Ottawa, July 6–8, 2020). Ottawa, 2020. pp. 21–24.

46. Савка І. В., Яремко Т. І., Гульченко С. Г. Інтегративний підхід до підготовки майбутніх перекладачів. *The Process and Dynamics on the Scientific Path: Proceedings of the International Scientific Conference* (Washington, April 4–5, 2021). Washington, 2021. pp. 319–322.

47. Савка І. В., Яремко Т. І., Гульченко С. Г. Необхідність впровадження інтегрованих курсів під час підготовки майбутніх фахівців з перекладу. *The process and dynamics of the scientific path: Proceedings of the International Scientific Conference* (Athens, February 26, 2021). Athens, 2021. pp. 58–59.

48. Савка І. В., Яремко Т. І., Гульченко С. Г. Особливості розвитку мовленнєвої діяльності під час підготовки перекладачів у ЗВО. *An integrated approach to science modernization: methods, models and multidisciplinary: Proceedings of the International Scientific Conference*. Viena, 2021. pp. 377–382.

Опубліковані праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

49. Островська О., Савка І. *Leisure Reading: посіб. з англійської мови для самостійної роботи студентів гуманітарних та природничих спеціальностей*. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2017. 175 с.

50. Сучасні виклики професійної освіти: [кол. моногр.]. Львів: Сполом. 2018. 440 с.

51. Сучасний англо-український юридичний словник / [укл. Л. В. Мисик, І. В. Савка]. Київ: Ін Юре, 2018. 1352 с.

52. Mysyk L., Savka I. *Enjoy Your Free Time By Reading Detectives in English*. Lviv: PAIS, 2019. 308 p.

53. Савка І. В. Впровадження інтегрованих курсів під час підготовки майбутніх фахівців з перекладу: метод. реком. Львів: Сполом, 2021. 69 с.

АНОТАЦІЇ

Савка І. В. Теорія і практика підготовки майбутніх перекладачів на засадах інтеграції у закладах вищої освіти. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». – Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія МОН України, Хмельницький, 2021.

У дослідженні подано теоретичне і методичне обґрунтування концепції, педагогічної системи професійної підготовки майбутніх перекладачів на засадах інтеграції. Обґрунтовано педагогічні умови, що забезпечують функціонування педагогічної системи: налагодження комплексної професійної підготовки в умовах електронного навчання; організація самостійної роботи студентів з використанням засобів інформаційно-комунікаційних технологій; здійснення професійної підготовки майбутніх перекладачів; оптимізація професійної підготовки майбутніх перекладачів за рахунок удосконалення і розширення контрольно-діагностичного інструментарію. Розроблено механізм їхнього впровадження в освітній процес закладів вищої освіти. Доведено, що застосування в навчальному процесі інтегрованих технологій та інтерактивних форм і методів навчання сприяє формуванню навичок і вмінь майбутніх перекладачів, виробленню цінностей, створенню атмосфери співробітництва, активної взаємодії студентів.

Схарактеризовано досвід освіти зарубіжних закладів освіти, що дає змогу його використання за основу у системі формування готовності майбутніх перекладачів до професійної діяльності, і доводить необхідність внесення змін у процес формування готовності майбутніх перекладачів до професійної діяльності. Визначено базові компоненти готовності майбутніх перекладачів до професійної діяльності: мотиваційно-орієнтаційний, когнітивно-інтегративний, професійно-комунікативний а також визначені критерії професійної готовності: особистісно-мотиваційний, мовно-культурний, комунікативно-діяльнісний; за сукупністю критеріїв та показників визначено чотири рівні сформованості готовності: низький, достатній, середній та високий.

Ключові слова: професійна підготовка, готовність до професійної діяльності, майбутні перекладачі, інтеграція, концепція, педагогічна система, педагогічні умови.

Савка И. В. Теория и практика подготовки будущих переводчиков на основе интеграции в высших учебных заведениях. – Квалификационная научная работа на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени доктора педагогических наук по специальности 13.00.04 «Теория и методика профессионального образования». – Хмельницкая гуманитарно-педагогическая академия МОН Украины, Хмельницкий, 2021.

В исследовании представлено теоретическое и методическое обоснование концепции, педагогической системы профессиональной подготовки будущих

переводчиков на основе интеграции. Обоснованы педагогические условия, обеспечивающие функционирование педагогической системы: настройка комплексной профессиональной подготовки в условиях электронного обучения; организация самостоятельной работы студентов с использованием средств информационно-коммуникационных технологий; осуществление профессиональной подготовки будущих переводчиков; оптимизация профессиональной подготовки будущих переводчиков за счет совершенствования и расширения контрольно-диагностического инструментария. Разработан механизм их внедрения в образовательный процесс высших учебных заведений. Доказано, что применение в учебном процессе интегрированных технологий и интерактивных форм и методов обучения способствует формированию навыков и умений будущих переводчиков, выработке ценностей, созданию атмосферы сотрудничества, активного взаимодействия студентов.

Охарактеризован опыт обучения в зарубежных учебных заведениях, что дает возможность его использования за основу в системе формирования готовности будущих переводчиков к профессиональной деятельности, и доказывает необходимость внесения изменений в процесс формирования готовности будущих переводчиков к профессиональной деятельности. Определены базовые компоненты готовности будущих переводчиков к профессиональной деятельности: мотивационно-ориентационной, когнитивно-интегративный, профессионально-коммуникативный а также определены критерии профессиональной готовности: личностно-мотивационный, культурно-культурный, коммуникативно-деятельностный; по совокупности критериев и показателей определены четыре уровня сформированности готовности: низкий, достаточный, средний и высокий.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, готовность к профессиональной деятельности, будущие переводчики, интеграция, концепция, педагогическая система, педагогические условия..

Savka I. V. Theory and Practice of Training Future Translators on the Basis of Integration in the Institution of Higher Education. – Qualifying scientific work as a manuscript.

Thesis for obtaining a scientific degree of Doctor of Pedagogical Sciences, specialty 13.00.04 «Theory and Methods of Vocational Training». – Khmelnytskyi Humanitarian-Pedagogical Academy Ministry of Education and Science of Ukraine, Khmelnytskyi, 2021.

The study presents a theoretical and methodological justification of the concept, pedagogical system and pedagogical conditions of the readiness formation for the future translators to professional activities, as well as the results of experimental checking of its effectiveness in the institutions of higher education .

The study reveals a number of contradictions between the integrative essence of the professional activity of future translators and the insufficient level of training of specialists in this aspect of professional activity; the need of society and the state for qualified translators to be capable of creative solutions to professional problems and the

separation of multidisciplinary knowledge and skills of future professionals; changes in the status and rankings of individual disciplines and insufficient reflection of these changes in the content of training. Vocational education in the context of resolving these contradictions involves a qualitative update of the system of training future translators.

The purpose of the study is to substantiate the theoretical and methodological foundations, development and experimental testing of the effectiveness of the pedagogical system of professional training of future translators on the basis of integration in higher education institutions.

It is determined that the problem of formation of future translators' professional training, future translators' specialized training of attracts the attention of many national and foreign scholars.

Based on the analysis of pedagogical theory and practice, it is found that the professional training of future translators is a system of organizational and pedagogical activities that ensures the formation of professional readiness, general and professional knowledge, skills, abilities and readiness for professional activity. The dissertation defines the readiness for professional activity of a translator as a special state of personality, aimed at performing the chosen professional activity in accordance with the requirements for it. Due to the analysis of pedagogical theory and practice, the phenomenon of translation activity is characterized as the integration and application of certain linguistic knowledge, speech and professional skills and translation skills in the process of interlingual and intercultural communication to reproduce and transmit information from one language into the language of translation. in a specific socio-cultural context. Translation activity is analyzed in the light of perception of the original text and the means of its reproduction in the language of translation: written-written, oral-oral (consecutive and synchronous), written-oral (translation from a sheet), oral-written; the significance of machine translation is determined, etc. To the special component of the translator's training there can be added the knowledge of the subject of expression and mastery of terminological units that have a professional orientation of the text. The translator needs to know the terminological units in two language concepts. Performing professional translation activities is impossible without the necessary level of professional training. Thus, the process of professional training of future translators is to form theoretical knowledge, practical professional skills and abilities that give the opportunity to work in the specialty. Theoretical and practical training of future translators is an integral part of the educational process in higher education and is a necessary element of their professional development.

The readiness for the professional activity of a translator is determined as a special state of a personality, aimed at performing the selected professional activity in accordance with the its requirements. It is proved that the use of integrated technologies and interactive forms and methods of teaching in the educational process contributes to the formation of skills and abilities of future translators, the development of values, creating an atmosphere of cooperation, active interaction of students. The content of foreign education is characterized, which makes it possible to determine its professional formation of translation specialists, and proves the need to make changes in the process of formation of professional speech culture of translation specialists. The basic

components of readiness of future translators for future professional activity are defined: cognitive-integrative, motivational-orientational, professional-communicative and also criteria of an estimation of a level of professional readiness are defined: language-cultural, personal-motivational, communicative-activity; four levels of the development of professional readiness according to a set of criteria and indicators: low, medium, sufficient and high. The following pedagogical conditions are stated: establishment of complex professional training in the conditions of e-learning; organization of independent work of students with the use of information and communication technologies; professional training of future translators; optimization of professional training of future translators due to improvement and expansion of control and diagnostic tools. The following methodological approaches to the formation of future translators' professional readiness are chosen: competence, integrative and systemic. A structural-functional model of translator training based on an integrative approach is proposed. Verification of the concept and effectiveness of the pedagogical system of professional training of future translators in higher education institutions of Ukraine is conducted during the formative stage of the pedagogical experiment.

Keywords: professional training, readiness for professional activity, integration, conception, future translators, pedagogical system, pedagogical conditions.

Підписано до друку 17.08.2021 р. Формат 60х84/16.
Друк офсетний. Кегль Times New Roman. Ум. друк. арк. 1,9.
Наклад 100 прим. Замовлення № 08/21/2-1.

Видавець та виготовувач:
ФОП Осадца Ю.В.
м. Тернопіль, вул. 15 квітня, 2Д/10
тел. (097) 988-53-23

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції
серія ТР № 46 від 07 березня 2013 р.